

HURRIYAT

Mustaqil gazeta

O'zingni angla!

2017-yil 19-aprel, chorshanba

№ 16 (1027)

1996-yil dekabrda chiqarib boshlagan

Elektron manzil: info@uzhurriyat.uz

www.hurriyat.uz

БАЛИҚ ДИАБЕТНИНГ ОЛДИНИ ОЛАДИ

Балиқ маҳсулотларида мавжуд омега-3 ёғли кислоталари биринчи турдаги диабетнинг олдини олиши, мумкин экан. Гуандун технология университети олимлари узоқ вақт давомида тиббий тажриба ўтказиб, шундай хулосага келишди.

⇒ 5-бет

ТОПГАНИМИЗ ТҲЙЛАРГА БУЮРСИН, аммо кимўзарда увол бўлмасин

Кекса авлод вакилларининг эътироф этишларича бундай маросим аввал ҳам бўлган, лекин бошқачароқ, ҳатто яқин-яқинларда ҳам бу чиройли удум никоҳ тўйларимизга ўзгача файз, ёшу қарига бирдай ҳушнудлик бағишлаган.

⇒ 6-бет

“ТИЛЛА БАЛИҚ”ҚА АЙЛАНИШ ОСОНМИ?

ёхуд яна ўзимизнинг кино ҳақида

Маънавиятнинг муҳим жабҳаси бўлмиш кинони бундайин хунук манзарадан холи этиш, арзон ва бачкана томошалардан халқимиз, айниқса, ёшларни ҳимоялаш – шу жамиятда яшаётган ҳар бир фикрловчи шахснинг вазифаси десак, аини ҳақиқат бўлади.

⇒ 7-бет

ЧОРШАНБАДАН ЧОРШАНБАГАЧА

Президент Шавкат Мирзиёев 12 апрель кун пойтахтимизда амалга оширилган бунёдкорлик ишлари, ижтимоий-иқтисодий лойиҳалар ижроси, ижтимоий объектлар фаолияти билан танишди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев жойларда амалга оширилаётган ижтимоий-иқтисодий ислохотлар, кенг қўламли бунёдкорлик ва ободонлаштириш ишлари, йирик лойиҳалар билан яқиндан танишиш, халқ билан мулоқот қилиш мақсадида 14-15 апрель кунлари Самарқанд вилоятида бўлди.

Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири Абдулазиз Комилов 15 апрель кун Франция Республикаси ташқи ишлар ва халқаро тараққиёт вазири Жан-Марк Эро билан учрашди.

13 апрель кун Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг навбатдаги мажлисида Республика ихтисослаштирилган акушерлик ва гинекология илмий-амалий тиббиёт маркази ҳамда Республика ихтисослаштирилган эндокринология илмий-амалий тиббиёт маркази раҳбарларининг ахбороти эшитилди.

13 апрель кун Ўзбекистон Республикаси Президенти “Ташқи савдо соҳасида бошқарув тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги фармонни имзолади.

“HURRIYAT” газетаси
“Ўзбекистон ҳаво йўллари” миллий авиаконкомпанияси самолётларида ҳам йўловчиларнинг муносиб қароли.

ҲАРАКАТЛАР СТРАТЕГИЯСИНИ САМАРАЛИ ЁРИТИШ МАСАЛАЛАРИ МУҲОКАМА ҚИЛИНДИ

Тошкентда «Янги форматлар даври: Ҳаракатлар стратегиясини самарали ёритиш» мавзuida оммавий ахборот воситалари вакиллари учун семинар ўтказилди. «Тараққиёт стратегияси» маркази, Ўзбекистон электрон оммавий ахборот воситалари миллий ассоциацияси ҳамда Халқаро пресс-клуб ҳамкорлигида ташкил этилган тадбирда журналистлар, экспертлар иштирок этди.

Беш босқичда амалга оширилиши назарда тутилган Ҳаракатлар стратегияси йилларга бериладиган номларга мувофиқ тасдиқланган Давлат дастурлари билан уйғунлаштирилди. Аини пайтда Ҳаракатлар стратегиясида назарда тутилган тадбирларни амалга ошириш, фуқаролик жамияти институтлари, экспертлар ва олимларни мамлакатимизни демократлаштириш ва модернизация қилиш жараёнига фаол жалб этиш мақсадида ташкил этилган «Тараққиёт стратегияси» маркази мазкур йўналишда журналистлар учун кенг имкониятлар яратиш устида иш олиб бормоқда. Мамлакатимиздаги етакчи оммавий ахборот воситалари билан ҳамкорлик меморандумлари имзоланиб,

ўзаро ҳамкорликнинг йўналишлари белгилаб олинмоқда. Семинар иштирокчилари фуқароларнинг ахборот соҳасидаги конституциявий ҳуқуқларини таъминлаш, давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг қабул қилаётган қарорлари сифати учун масъулиятни, фаолият самардорлигини ошириш, амалга оширилаётган ислохотлар, мамлакатимиз ва хорижда кечяётган воқеа-ҳодисалар юзасидан фикрлар хилма-хиллиги борасида мулоҳазалар айтилди. Тадбирда, шунингдек, давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолияти устидан жамоатчилик ва парламент назоратини, ҳокимият ва жамоатчилик ўртасида яқин алоқани таъминлашда оммавий

ахборот воситаларининг ролини кучайтиришга қаратилган самарали ҳуқуқий механизмларни яратиш, қонуний ва қонунчилик ҳужжатларига оммавий ахборот воситалари фаолиятини такомиллаштиришга оид тегишли ўзгаришлар ва қўшимчалар киритиш борасида ҳам тақдирлар билдирилди. Очиқ мулоқот тарзида ўтган семинарда Ҳаракатлар стратегияси мазмун-моҳиятини кенг жамоатчиликка етказиш, унда белгиланган вазифаларни атрофлича тушунириш ва оммавий ахборот воситалари олдидagi долзарб масалалар муҳокама қилинди.

Б.БОЗОРОВ,
ЎЗА мухбири

Ҳурриятли муштарийлар.

2017 йил учун “HURRIYAT” газетасига обуна ишлари давом этмоқда. Газетамизга обуна бўлмаганлар эса уни савдо дўконларидан харид қилишлари мумкин. Ўқинг, баҳра олинг ва уни ҳамроҳларингизга ҳам ҳада этинг. Бундан ташқари, “Hurriyat” да chop этилган материаллар билан www.hurriyat.uz сайти орқали ҳам танишишингиз мумкин.

“HURRIYAT”
ГАЗЕТАСИ СИЗНИНГ
ДОИМИЙ
ҲАМРОҲИНГИЗ
БЎЛИШИГА
ИШОНАМИЗ!

ЮКСАЛИШ ДОВОНЛАРИДА

➤ОНА ЮРТ БЎЙЛАБ

Ўтган чорак асрдан зиёдрок вақт мобайнида юртимиз жаҳоннинг илғор мамлакатлари қаторига кирди: тараққиётнинг қайси жабҳасини олиб қарамайлик, Ўзбекистон энг олдинги ўринлардан бирини эгаллаб турганининг гувоҳи бўламиз. Автомобилсозлик, электротехника, ахборот коммуникация технологиялари бўйича ўтган ўн беш-йигирма йил ичида қилинган ишлар асрларга татийди, десак

муболағага йўйманг. Гап кўчаларимизни тўлдириб юрган замонавий автомобилларимиз сонию сифатида ёхуд рўзгоримизни обод этиб турган ўзимизда ишлаб чиқарилган маиший асбоб-ускуналарда эмас. Халқимизда замон билан ҳамнафаслик туйғуси шаклланди, миллий ғурур ва ифтихор туйғулари қайта жўшурди, тараққиётга, юксалишга оддий кўз билан қарайдиган бўлди.

2»

Ватан учун жон фидо этганлар

ЮРТ ТИНЧ БУЛГАЙ, ЭЛ ОМОН

Ватанини севадиган инсон унинг учун ўзини ҳар ишга қодир сезади. Ҳаттоки бу йўлда азиз жонини ҳам аямайди. Бундай кишилар юрт тинчлигини кўриклашни муқаддас бурч деб биладилар ва сўнгги нафасигача бурчига содиқ қоладилар. Улар номи, хотираси халқимиз ёдидан ҳеч қачон ўчмайди. Жасорати қалбларда мангу қолади.

«ДАДА, МЕНИ ДУО ҚИЛИНГ...»

Эрта тонгдан Ўзбекистонимизнинг жасур ҳимоячиси бўлган йигит, «Жасорат» медалли соҳиби, марҳум сержант Эломон Отажонов яшаган хонадон томон йўл олди. Машина ойнасидан тушаётган кўшнинг заррин нуллари тананага хуш ёқди. Олисларда сочлари оппоқ, мўйсифид тоғлар кўзга ташланган. Не-не синоатларга тавоқ тоғлар... Унинг бағрида ўсган лолалар бу юксак чўққилар шохид бўлган ғамгин воқеаларнинг тилсиз ифодаси бўлса, шарқираб оқётган сувлар, яшнаб очилган ям-яшил ўт-ўланлар тарихда юз берган қувончли ҳодисаларнинг дарағига ўхшайди...

Сержант Эломон Отажонов барчамиз каби ҳаётни севади. У айна навқирон ёшда Ватан, сизу бизнинг тинчлигимиз йўлида мана шу тоғлар бағрида, юртимизга бузғунчилик мақсадида бош суққан душманлар билан курашиб, ҳаётдан кўз юмди. Ушанда 22 ёшда эди. Қалби орзу-умидларга лимом-лим эди унинг...

Мана Эломон тугилиб ўсган қишлоқ. Мана унинг қанчадан-қанча шўхликларида гувоҳ бўлган қадрдон кўча. Унга бутун Эломон Отажонов номи берилган. Мана у камол топган хонадон... Ораста ҳовли. Унда ул-бул юмуш билан қўймалиниб юрган отаси Холмурод ака билан онаси Янглиш опа истикболимизга чиқди. Қол-аҳвол сўрашганимиздан сўнг суҳбат ўз-ўзидан Эломон Отажоновнинг болалик ва ёшлик йиллари, у билан боғлиқ хотираларга уланди.

— Эломон тугилганда унга нима деб исм қўйсақ экан, деб кекса тоғамдан маслаҳат сўраганимиз. Ўзбекчилик-да, таомил шу-нақа: чақалоққа ёши улуг инсонлар исм қўйиб беради. Шунда тоғам узоқ ўйлаб туриб «чақалоқнинг исми Эломон бўлсин» деганлар, — дейди Холмурод ака. — Унинг замирида эл омон бўлсин, юрт тинч бўлсин, деган эзгу ниятлар бор, шу боис бу исми мамнулли билан қўйганимиз...

— Эломон жуда оғир-босиқ, мулоҳазали йигит эди. Ҳеч қачон кўнглимизни оғритадиган, ранжитадиган иш қилмаган, — дея давом этади ота. — У тўнғич ўғил бўлгани учунми, меҳрим бўлакча эди. Бирор ишни қилишдан олдин мен билан маслаҳатлашарди, йўл-йўриқ оларди. Эломон то мудатли ҳарбий хизматга кетгунга қадар онаси иккимизга кўмакчи бўлди. Далада биз билан ёма-ён ишлади. Мактабда ҳам яхши

ўқиган. Устозларидан у ҳақда фақат яхши гап эшитардик... Кейин мудатли ҳарбий хизматга қақирди. Орадан бироз ўтиб, ҳарбий қасамд қабул қилгани ҳақида фахрланиб хат ёзди. Бу муждалан хурсанд бўлди. У тез-тез хат ёзиб турарди. Биз кун санаб, унинг уйга қайтишини кутиб юрган кунларимизнинг бирида Эломондан яна хат олди. Унда «дада, шартнома бўйича хизматни давом эттирмоқчиман. Қарорим қатъий. Мени дуо қилинг» деган жумлалар бор эди. Мен ҳам бу қарорини қувватладим... Орадан икки йил ўтиб ўша машғум воқеа содир бўлди. Ушанда 2000 йилнинг август ойи эди. Тугилган кунига бир ой қолганди. Сафдошлари ўғлимнинг қаҳрамонларча ҳалок бўлганини айтишди. Эломонжон ўз исмига муносиб эл омонлиги, тинчлиги йўлида жонини қурбон қилди. Орадан қанча вақт ўтди. Вақтини ҳар нарсга даво дейдилар. Балки шундайлар. Лекин у кўнглидаги фарзанд доғини ювормас экан. Оиламизда бирор кун йўқки, Эломонжоннинг номи, ёли тилга олинмаган бўлса. Менга бир нарсаси таскин беради: фарзандимиз тарбиясини оқлади, қисқа умр кўрса-да, ортдан яхши ном қолдириб кетди...

Холмурод ака бир нўқатга тикилганча жим қолди. Унинг хаёлидан шу топда нималар кечаётганини мунгли қиёфасидан, титраётган лабларидан ҳам билиш мумкин. Ҳа, фарзандидан жудо бўлиш ота-она учун қанчалик оғир. Бу доғ йиллар ўтса-да қалбни ўрттайверади. Орага нуқул жимлик чўқди. Бундай вазиёда тасалли беришга сўз тополмайсан, киши. Стол устидаги суратни қўлимга олиб, унда акс этган ҳарбий кийимдаги хушсураат йигит қиёфасига тикилдим...

УШАЛМАГАН ОРЗУЛАР

— Эломонжоннинг тўйларига деб сарполар йиққанми, — дейди Янглиш опа. У гапирарияпти-ю, кўзларидан дувиллаб ёш тўкиларияпти. — Охириги марта хизмат таълиғига келганда унга «Эломонжон, бўлди энди, сени ҳам уйлантирайлик. Қара, ўртоқларинг уйланиб, бола-чақали бўлди», десам, у кулиб мени қучди-да: «Она, ҳали уйланишга улгураман. Мен олий ҳарбий таълим муассасасига ўқишга кирмоқчиман. Кейин орқа томонимиздаги уйни сотиб оламиз, кейин бу ёнимиздаги уйни сотиб оламиз. Кейин уйланаман. Мана шу уйларда уч ака-ука ёма-ён яшаймиз», деганди.

Бу унинг орзуси эди. Эломон опа-укаларига, синглисига, қариндош-бўриларига, дўстларига жуда меҳрибон эди. Хизмат таълиғига келса, уйдагилар билан қол-аҳвол сўрашиб бўлиб, дарров қариндош-уруғларимизникига йўл оларди. Шу билан ярим тунда қайтиб келарди. Бир гал «Эломонжон, сен бизни кўришга келганмисан, ё бошқаларинми?» дедим жўлим чиқиб. Онаманд-да, фарзандимнинг кўпроқ ёнимда бўлишини, у билан кўпроқ суҳбатлашини, дийдорига тўйишини истардим. У эса «Она, мен ҳаммани соғинганман. Қишлоқда кам бўламан. Шунинг учун таътил вақтида таниш-билишлардан хабар олиб қўй, дейман-да. Яна улар мени оқибат-сиз бўлиб кетибди, дейишмасин», деганди. Ушанда хижолат бўлиб қолганман. Охириги марта келганда даламизда «мен хизмат сафарига кетаялман. Сизлар билан хабарлашолмаслигим мумкин», деган экан. Шундан кейинги воқеаларни эслагим келмайди... Унинг хатларини яқингача сақлаб юрдим. Уни ҳар доим соғинаман. У билан тўйиб-тўйиб суҳбатлашгим келарди. Унинг ҳеч қачон кўз ўнгимдан кетмайдиган порлоқ кўзларини, қоп-қора сочларини, ўша муҳиш кунда янада қўрқам тортган жонсиз вужудини, ҳатто ўлим ҳам ҳусн бўлиб тушган чех-расини ёлга олганимда кўксим, димоғим жийиллаб ачишади. Вужудим чексиз изтиробдан ўртанарди, томоғимни аччиқ алам ва душманларга ҳалсиз қаҳр қуйиладилар... Орадан ўн етти йил ўтди. Ўн етти йил ичида бу бағрикенг дунёга кимлар келиб, кимлар кетмади. Лекин қалбимни биргина армон ўрттайди. Эломонимнинг сўнгги сўзларини эшита олмадим...

АКА ИЗИДАН

...2000 йилнинг ёзи. Мудатли ҳарбий хизматни ўтаётган оддий аскар Юсуф Отажоновга «Аканг оғир аҳволда госпиталга тушибди. Тез етиб боришинг керак» деган хабар етказилди. Қўрқув ва таҳликада уйга етиб келган Юсуф бутунлай бошқа ҳолнинг гувоҳи бўлди: суянчиги, доим у билан фахрланиб юрадиган меҳрибон акаси ҳаётдан кўз юмибди! Уни сўнгги манзилга кузатиш учун ҳовли кўчага тумонат одам йигил-

ган. Уканинг фарёди оламни тутди... Унга ўзига келиб олиш учун муҳлат беришди. Лекин акасининг маърақасини ўтказган ука эртасигаёқ йўл тадоригини кўра бошлади. Савол назари билан тикилган ота-онасига: «Мен мудатли ҳарбий хизматни давом эттираман. Кейин эса олий ҳарбий таълим муассасасига ўқишга кираман» деди-ю, йўлга отланди. Ҳа, у акасини яхши қўрарди. Акасининг орзуси олий ҳарбий таълим муассасасига ўқишга кириш эканини биларди. Бу истак ўзида ҳам бор эди. Акасининг ўлими қалбидидаги мана шу истакни қатъий мақсадга айлантирди. У мудатли ҳарбий хизматни тамомлагандан сўнг Чирчиқ олий танк қўмондонлиқ-муҳандислик билим юртига ўқишга кирди.

— Акам мен учун бебаҳо инсон эди ва шундай бўлиб қолади, — дейди майор Юсуф Отажонов. — Акамда йигит киши ўрганиши керак бўлган жиҳатлар, фазилатлар кўп эди. У ҳақда қишлоқдошларимиз ҳам, мактабдаги устозларимиз ҳам фақат яхши гап айтарди. Акамнинг номи, ёли доим қалбимизда. Мен мана шундай жасур инсоннинг укаси эканимдан фахрланаман...

ХОТИРА — МУҚАДДАС

Сержант Эломон Отажонов Шароф Рашидов номидаги 2-умумтаълим мактабда таъсил олган. Бугун ушбу таълим масканида унинг хотирасига бағишлаб бурчак ташкил қилинган. Унда қаҳрамоннинг суратлари, унга тегишли буюмлар ўрин олган. Шунингдек, мактабда Эломон Отажонов хотирасига бағишланган спорт мусобақалари, турнирлар тез-тез ўтказиб турилади. Ўқитувчилар ўқувчиларга унинг мардлигини, жасоратини ўрнак қилиб кўрсатишди, унингдек юртни севишга, Ватан тинчлиги ва оқсоғиллигини кўз қорачиғидек асрашга ундашди.

— Ўғлимнинг номини абадийлаштириш мақсадида мактабда хотира бурчаги ташкил этилганда жуда хурсанд бўлганман, — дейди Холмурод ака. — Юрта қилинган хизмат ҳеч қачон исиз кетмас экан. Эломонжоннинг хизматдош дўстлари тез-тез келиб турарди. Улар ҳар келганда, албатта, мактабда ташкил этилган хотира бурчагини зиёрат қилиб кетишарди. Мактабда ўғлимнинг хотирасига бағишлаб спорт мусобақалари ўтказилаётгани ҳақида эшитганим. Қишлоғимизда келажакни ҳарбий соҳа билан боғлаётган ёшлар сони кўпаймоқда. Бу ҳам мени қувонтиради. Чунки ўғлимнинг ҳаёт йўли ёшларга ибрат бўлаётганини дилдан ҳис қиламан.

Яхши инсонлар хотираси ҳеч қачон ёлдан қўтарилмайдилар. Айниқса, юрт тинчлиги учун ҳаётини бахшида этган мардлар номи абадийдир.

Гулнора ХОЖИМУРОВА,
капитан

ЎЗЛИККА НАЗАР

Транспортда кетатуриб, истасак-истамасак ҳам-роҳларнинг суҳбатини эшитиб қоламиз. Эмин-эркин гаплашиб кетаётган талаба йигитларнинг сўзларини қаранг:

- Ўқишни битириб нима қилмоқчисан?
- Шу... адамни ёнида юраман, бизнесига ёрдам бериб. Ўзинг-чи, ўша айтган ишингни ҳал қилдингми?
- Йўқ, харажати борақан, шуни бермаса ҳал бўлмайди, дейишяпти.
- Қанча сўради, берасанми?
- Билмадим, акам ўзим ҳал қиламан деди...

ИШГА КИРИШ УЧУН НИМА...ЛАР КЕРАК?

Ишга, мустақил ҳаётга муносабатлари ҳар қанча чегараланган бўлмасин, уларни айблагча ҳаққимиз йўқ. Касб таълиғини ўз соҳасига меҳри, қизиқиши ҳаминқадарлигига катталарнинг «катта ҳисса»си сабаб бўлаётгани сир эмас. Ота-она «Бу касбни бошингга урасанми, қўлинг тузукроқ пул қўрмай ўтиб кетасан», деб турса, фарзанднинг ҳам фикри ўзгариши тайин. Касб катталар раёйига қараб танланган ҳам дейлик, кейинги босқич нима бўлади, ишга муносабат қандай шаклланади? Ёшларда «бир нима бермаса ишга кириш қийин», деган тушунча нега болалигидан шаклланиб улгурди? Бунга биз катталар сабабчи эмасми? Боғчада пул, мактабда пул ҳар хил қўрилишда болаларнинг кўз ўнгидан қўлдан қўлга ўтиб тургандан сўнг уларда шундай фикр шаклланади-да!

Шу боис ҳам, бизда коррупция йўқ десак, бунга ишонадиган анойи ҳам йўқ. Яқинда амалиётчи талабалардан бирининг гапини эшитиб нима дейишни билмай қолдим: «Бир ўқитувчимиз порахўрликни қоралаб ваъз ўқийди-да, ўзи сессияда сўраб олади».

Дарвоқе, коррупция ҳозирги кунда дунё миқёсида ҳал этилиши лозим бўлган бирламчи муаммо, жаҳон сис-статининг муҳим масалаларидан бири бўлиб турибди. Ислохотлар йўлига жиддий тўсиқ бўладиган бу иллатга қарши кураш мамлакатимизда анча аввал бошланган эди. Порахўрликка қарши Конвенция 2003 йил 31 октябрь куни БМТ Бош ассамблеяси томонидан қабул қилиниб, 2005 йил 14 декабрдан кучга кирган бўлса, уни дунёнинг 177 мамлакатини, шу жумладан, Ўзбекистон ҳам 2008 йил 7 июлда ратификация қилган. Бундан ташқари, республикамизда БМТ томонидан қабул қилинган ЭКОСОС (БМТнинг иқтисодий ва ижтимоий кенгаши)нинг Коррупцияга қарши кураш резолюцияси (1995 й.), Давлат мансабдор шахсларининг халқаро ахлоқ кодекси (1996 й.), Халқаро тижорат ташкилотларида коррупция ва порахўрликка қарши кураш ҳақидаги декларация (1997 й.), Миллатлараро уюшган жиноятчиликка қарши кураш конвенцияси (2000 й.) ва бошқа халқаро ҳужжатлар қабул қилинган. Жорий йилнинг 3 январидан эса давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев «Коррупцияга қарши кураш тўғрисида»ги қонунни имзолади. Буларнинг бари бежиз эмас. Жамиятда шундай иллат бор экан, бундан ёшларни муҳофаза қилиш, уларда ўз билими, кучига ишонч уйғотиш мушкул. Беш қўл баравар эмаслигини, ҳамма раҳбар ҳам иш сўраб келган кишининг қўлига қайвермаслигини ёшлар қачон тушуниши мумкин? Қачонки, ота-она барини ўғли ё қизининг ўзига қўйиб берса-ю, ёшлар танлаган касбидан мукаммал билим олиб, ўзига ишончи мустаҳкам бўлса ва шунда ҳеч қанча коррупция тўсиқ бўлолмаслигини англаса...

Талаба йигитларнинг суҳбатини эшитиб, навоийлик чемпион қаҳрамоним ёшимга тушди. Унинг имконияти чекланган, оёқлари ногирон эди. Аввалига Мирзохид асли касби бўйича виллоят «Ногиронлар» жамиятида ҳисобчи, бош ҳисобчи бўлиб ишлаган, спорт билан ҳам мунтазам шуғулланган. Кейинчалик Навоий шаҳар «Ур» ногирон болалар ва ўсмирлар маркази ижрочи директори, шу қаторда, 4-сон болалар ва ўсмирлар спорт мактабда армистининг бўйича мураббий бўлиб ишлар, баробарида Навоий давлат педагогика институтининг жисмоний тарбия факультетига ўқирди. 2005 йилда у 27-жаҳон чемпионатида қатнашиб, армистининг бўйича 1-ўринни эгаллади ва етти қарра жаҳон чемпиони бўлди. Унга Осиё, Европа чемпионатларида иштирок этиб, юқори натижаларга эришган. Ўша йили ўз меҳнати билан топган маблағига квартира сотиб олганди. Тасаввур қилинг, икки жойда ишлаш, ўқиш, мусобақаларга тайёргарлик кўриш, баробарида оиласини эплаб, икки фарзандини тарбиялашнинг ўзи бўлади-

ми?! Шуларнинг барига имкон топган бу йигитни жисмонан соғлом ёшларга ҳар қанча ибрат қилсанг эрийди. Бу ҳали ҳаммаси эмас. У кўп китоб ўқийди, ўзининг фалсафий мушоҳадалари, сўзларни саралаб тапирини билан суҳбатдошига ҳайрат бағишлайди. Она тилидан ташқари, рус, инглиз тилларини яхши ўзлаштирган. Хуллас, у ҳақда кўп гапириниш мумкин. Бу билан нима демоқчимиз, Мирзохид Шароповдай мукаммал билимга эга ёшлар учун иш излаш, икки ўртада олди-берди қилишга ҳожаат йўқ. Ҳўш, ана шундай кадрларни қўлайтириш учун нима қилиш керак?

Ҳар бир соҳанинг ишга қабул қилиш борасида маълум қонун-қоидалари бор. Дейлик, ҳарбийлар ва ички ишлар ходимларидан, асосан, жисмоний баркамоллик талаб этилади. Ўқитувчи, шифоқор, спорт мураббийлари учун билим, малака, тоифа муҳим ва ҳоказо. Коррупциянинг олдини олиш, ёшларнинг ўзига ишончини мустаҳкамлаш, қолаверса, жамиятни соғломлаштириш учун ишга қабул қилиш борасидаги мавжуд қонун-қоидалар қаторига маънавий-маърифий, ахлоқий сифатлар ҳам қўшилиши, керак бўлса, китобхонлик даражаси ҳам синовдан ўтиши лозимдир, балки. Ана шу сифатлар ва ўз соҳасида бироз бўлса-да, тажрибага эга бўлмаганларгина бир нима бериб ишга киришга уриниши аниқ. Афсуски, шунга кўз тикиб турадиган раҳбарлар ҳам топилади ва... албатта берганидан бетига қарамайди.

Жорий йилнинг 12 январига Президентимиз имзолаган «Китоб маҳсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комиссия тузиш тўғрисида»ги фармойишдан қўзланган мақсад ҳам билимли, дунёқараш кенг, салоҳиятли кадрларни қўлайтириш, улар маънавий-иқтисодий кўламли ишга қўйилишига ҳақиқатан ҳам кўмакчи бўлади. Бундан ташқари, ўша ҳолимнинг ўз-ўзини баҳолаш ва турли вазиятларга нисбатан шахсий фикри ҳам синовдан ўтказилди. Япониядаги йирик компанияларда айнан ушбу тест натижалари ходимларни ишга қабул қилишда муҳим мезон сифатида қаралар, ҳатто мамлакатда ушбу имтиҳондан ўтти йўлларини ўргатиш ҳақида китоблар ҳам чоп этилар экан. Ҳа, ўрта-нишга арзигулик тажриба...

Яна бир гап, кейинги ўн йилда иш ва шахсий ҳаёт ўртасидаги мувозанатнинг бўзилаётгани ҳақида кўп гапирилмоқда, талқинотлар ўтказилмоқда. Кимдир ишга ўта берилиб, шахсий ҳаётини унутиб қўётган бўлса, кимдир ўз таълими билан ўралашиб, ишни тўла-тўқис эплэй олмайгани ҳақида эйтилади. Иш ва шахсий ҳаёт ўртасидаги мувозанатни ушлаб битган инсон бахтли, ана шу метёр бахтининг универсал «рецепт»и дейди руҳшўнос-лар. Бунга эришиш учун эса, юқорида айтганимиздек, ишга қабул қилишдаги мезонларни қайта қўриб чиқиш керак эмасмики?!

Холида ФАЙЗИЕВА

Фарзандларимиз тарбиясига бефарқ бўлмайлик

ОТА-ОНАЛИК БУРЧИ

Мамлакатимизда фарзандларимизни жисмонан ва маънан баркамол этиб тарбиялашга алоҳида эътибор қаратилган. Мантиқан бир-бирини тўлдирувчи «Оила йили», «Соғлом авлод йили», «Сихат-саломатлик йили», «Ижтимоий ҳимоя йили», «Ёшлар йили» ва «Соғлом бола йили»да амалга оширилган барча ишлар ҳамда ёшлар тарбияси ва уларнинг интеллектуал салоҳиятини оширишга қаратилган кенг кўламли чоратадбирлар илмий давлат сиёсатининг амалий ифодаси ҳисобланади.

Шу маънода мўтабар ар-боб Ислам Каримовнинг «Бу ёрун дунёда ҳаёт бор экан, оила бор. Оила бор экан, фарзанд деб аталмиш бебаҳо неъмат бор. Фарзанд бор экан, одам-дод ҳамма эзу орзу ва интилошлар билан яшайди», деган эъланлари фарзандларимиз жамиятнинг бирламчи бўғини эканидан далолатдир. Ҳақиқатан ҳам олимизда турган энг улуг мақсадимиз — мамлакатимизнинг буюк келажакли ҳам, эртанги кунимиз, эркин ва фаровон ҳаётимиз ҳам, Ўзбекистоннинг келгусида жаҳон ҳам-жамиятида қандай ўрин эгаллаши ҳам — буларнинг барча-барчаси, авваломбор, янги авлод, унинг-ўсиб келаётган болаларимиз қандай инсонлар бўлиб етишишига боғлиқдир. Шу боис ҳам бола тарбияси ҳаётини заруратдир. Оилада бола тарбияси унинг ўздаклигидан бошла-нади. Биламики, бола ҳаётини

нинг кўп қисми оила лаврасида кечади. Умуман, ҳар қандай оиланинг мустаҳкам-лиги, оилавий тарбиянинг таъсирчанлиги ва самардорлиги кўп жиҳатдан оилада қарор топган ўзаро муносабатларга, уларнинг маънавий-ахлоқий иқлимига боғлиқ. Эроқ, Пайғамбаримиз Му-хаммад(с.а.в.)нинг бир неча Ҳадисларида айтилганидек, ота-оналарнинг фарзандларига қолдирилган энг катта мероси уларга ўргатадиган ахлоқи ва одобидир.

Шарқ мутафаккирлари ҳам боланинг оиладаги тарбияси ҳусусида ўз асарларида жуда кўп тўхталиб ўтганлар. Жумладан, буюк алома ва мутафаккир Абу Али ибн Сино ўзининг «Донишнома» асарига бола тарбияси учун аввало ота-она масъулиятини таъкидлашди. Шу билан бир-га алома ўз асарига ота-онанинг илми, фозил ва дунё-қароши кенг бўлишини ало-

ҳида уқтириб, фарзанд тарбиясида масъулиятроқ иш йўқлигини очиб беради.

Абу Али ибн Сино ёш болани яхши ахлоқли, жисмонан соғлом қилиб камол топтиришда шахсий намуна бўлиш усулини қўл уқтиради: «Бола тарбиясида, энг аввало, оила ҳаётини тўғри йўлга қўйиш муҳим аҳамиятга эга. Чунки оилада катта ёки кичик нарсаси бўлмайди. Ҳаммаси, ҳатто энг оддий бўлиб кўринадиган кундалик муносабатлар ҳам болага таъсир кўрсатади. Айниқса, рост-гўйлик, самимийлик, садоқатлилик ва ширинсухан бўлиш бола камолотидаги муҳим ҳаётий воситалардан биридир».

Улуг мутафаккир Кайковус ҳам ўзининг «Қобуснома» асарига фарзанднинг ақл эгаси бўлишини ҳамма нарсалар улуғ деб билиб, шундан йил насихат қилган эди: «Агар молсизликдан қашшоқ бўлсанг, ақлдан бой бўлмоққа ҳаракат қил, чунки мол ила бой бўлмоқдан, ақл ила бой бўлмоқ яхшироқдир. Ақл ила мол ҳам этса булур, аммо мол ила ақл ўрганиб бўлмас. Билки, ақл бир қимматбаҳо нарсаси, уни ўри ололмас, у ўтда ёнмас ва сувда оқмас».

Бола тарбиясининг энг муҳим жиҳати, бу ота-онанинг сабр-тоқатли, хотиржамлиги ва ҳамжihatлигидир. Аммо оила нотинч бўлса, бола на боғчада, на мактабда ва на ташқи ҳаётда ўзини юриш-туриши-ю, идрокига жавоб бера олади. Бундай

муҳитда ўсган боланинг асаби толиқиб, сержахл бўлиб қолади ва у воғая етгандан сўнг ўзбошимчилик билан ғайритаъбиий ҳамда ғайриқонуний ишлар қилишга чалғиб қоларди.

Олимларнинг фикрига кўра ота-оналарнинг оиладаги масъулиятини қўйиладиганча белгилаш мумкин:

- болага соғлом турмуш тарзи, шик ҳуқуқли, иқтисодий билимларини бериш, ахлоқ-одоб меъёрига ва тиббий-гигиеник талабларга риоя қилишни уқитиб бориш;
- қизиқчиларига қараб бўи вақтини тўғри тақсимлашни ўргатиш;
- спорт билан шуғулланиш, турли харажатли ўйинлар, машаққат орқали болани чиққитириш, уни экологик ва эстетик ҳислатлар тарбиялаш;
- болаларнинг жинсини, янги ўғил ёки қиз болалигига қараб тарбиялаш ҳоз алоҳида ҳусусиятларига эътибор қаратиш, суҳбатлар ташкил этиш;
- дунёвий ва диний билимларни эгаллашга жиддий эътибор бериш ҳамда болалардаги ватанпарварлик туйғуларини устариш мақсадада мувофиқдир.

Фарзандни қандай бўлса шундайлигига, яъни ўзининг алоҳида ҳусусиятлари, олатлари билан қабул қилиниши бола шахсининг тақдорланмаслигини, ўзига хослигини тушуниш ота-онига сабр ва масъулиятни юклайди. Фарзанд ота-она онгида улар истагандек мукаммал шахс бўлмаслиги мумкин, лекин уларнинг дунёқарашини ри-

вожлантириш, камчиликларини, ҳиссиётларини, ҳар бир боланинг ўзига хослигини, табиатан берилган иқтидорини сезиб тарбиялаш ота-онига юклаганданга вази-фадир. Бунда оиладаги кекса-ларимиз, яъни бува ва буви-ларнинг ҳам фарзанд тарбиясида катта ҳиссаси бўлади.

Оиладаги боланинг ривожланишида, ўзига бўлган ишончининг мустаҳкамланишида, атрофидогиларини ҳурмат қилиш, меҳр-муҳаббат кўрсатиш ва бирдамликка ҳаракат қилишга ўргатишда уларнинг ўрни беқасдир. Ота-она, бува-бувилар ўз ҳаёт фаолиятларида учрайдиган қийинчиликлар, йўл қўйган хатоларини тўғри талқин қилиб, уларда ўзига бўлган ишонч, меҳнатсеварлик ва сабр-тоқат ҳиссини шакллантирадилар. Ота-она ўз бола-сининг хато ва камчиликларини юзига солишдан, бош-қаларга намуна қилиб кўрса-тишдан қочини керак. Шун-да болага келажакка бўлган ишонч ва интилошларини таъминлайди. Болага «Сени бу-гунги ишинг яхши, эртага бундан ҳам яхши бўлади» — деган фикрни билдириб ту-риш яхши натижага бера-ди. Тарбиянинг бу йўли бо-ланинг руҳий ва жисмоний саломатлигини мустаҳкамлай-ди, олдида қўйган мақсади йўлида саёт билан ҳаракат қилишини таъминлайди.

А.АЛИМОВ,
Тошкент шаҳар,
«Қатортол» масжиди
имом хатиби

Чанги ва донги чиққан ёлғиз от

► ЯХШИЛАР ЁДИ

Очил Тоғаев билан бир университет, бир факультет, бир кафедрада йигирма йил бирга ишлаганман. Илгари бир-икки марта йигин, маросимлардагина кўрган, айрим мақолаларини ўқиган эдим. Бўйдор, салобатли, жиддий одам эди. Мен, янги ўқитувчи, фан номзоди ТошДУ журналистика факультетида ишга келганимда яхши кутиб олгани, маслаҳатлар бергани ёдимда. “Хам ёш олим, хам тажриба ортирган журналист экансиз, “Фан ва турмуш”, “Шарқ юлдузи” да баъзи мақолаларини кўзим тушган эди, бизга илм билан ижодни бирга қўшиб олиб борадиган одамлар керак, илми бўлиб ёзишни билмайдиган, тажрибаси бўлса ҳам, илми ночор ўқитувчи талабаларга кўп нарса беролмайди, шундайлар ҳам йўқ эмас”, — деганди ўшанда. “Ахборий жанрлар” номли маъруза матнмни синхизлаб ўқиб, ютуқ-камчиликларини кўрсатиб берганига хурсанд бўлган эдим.

Илмий жамоатчилик профессор Очил Тоғаевни, аввало, таниқли олим, моҳир педагог, ўқир публицист сифатида биларди ва қадрларди. Очил аҳнинг номзодлиги иши Асқад Мухтор романларида конфликт масаласига бағишланган. Маълумки, ўтган аср 40-, 50-йилларида адабиётда конфликтсизлик иллати хийла учриган, бир қатор асарларда ҳаёт силлиқ, қарама-қаршиликлар тасвирланарди, гўё олам гулистонда тасаввур ҳосил қиларди, бу нуқс ҳатто етук адибларнинг айрим асарларида ҳам учради (масалан, Ойбекнинг “Олтин водийдан шабадалар” романи, А.Қаҳорнинг “Картина” ҳикояси). Собик иттифок адабиётида, унинг бир қисми бўлган ўзбек адабиётида бу қусурдан қутулиш анча қийин келди. Асқад Мухтор инсонлар характери нингидиларини оғушида очишга азм қилган истеъдодли адиблардан эди. Долзарб мавзудаги тадқиқотга кўл урган олимдан адабиёт назариясини пухта билиш, кўпала асарларни синхизлаб ўрганиш, хулосалар чиқариш талаб этиларди. О.Тоғаев бу ишни яхши урдалади.

Олим филология факультетида ишга ўтган, журналистика бўлими (кейинчалик факультети) талабаларига публицистика жанрларидан маърузалар ўқиб беришди. Шулардан адабиётда публицистика назарияси ҳали тугал шаклланган улгурмаган, бу соҳа мутахассислари Е.Прохоров, В.Ученова, В.Пелт, М.Черепанов, В.Горохов, А.Бережнов, Д.Прилок, В.Канторович, Е.Журбина, М.Бармонкулов ва бошқаларнинг, публицистика билан шуғулланувчи адибларнинг қарашлари бир-бирига тўғри келмас, ҳар қайси ўз нуқтаи назарини маъқуллаб, бошқасиникини рад этишга уринар,

матбуот саҳифалари, йигин, ҳимояларда “даҳанаки жанг”лар қизир эди. Соҳа назарияси аниқ-тиниқ шаклланмаган, публицистика таърифида бир тўхтама келинмаган шароитда Очил Тоғаев 1973 йилда докторлик диссертациясини ҳимоя қилди, “Ўзбек бадийи публицистикаси”, “Публицистика жанрлари”, “Идрок ва ижод”, “Қаҳрамон — ижтимоий ҳолис” ва бошқа китоб, рисоалари, мақола, тадқиқотларида ушбу муаммо кенг, баътафсил ёритилди. Олим ёзувчи публицистикасини бадийи мақолалилик ҳам деб атайди ва Навоийнинг “Маҷолисун-нафос”, “Ҳайратул-аброр”, Бобурнинг “Бобурнома”си мумтоз бадийи мақолалиликнинг кўркем, етук намуналари эканлигини таъкидлайди, жадид маърифатпарварлари, А.Қодирий, Ойбек, Ғ.Ғулом, Ҳ.Олимжон, А.Қаҳор, Н.Сафаров, И.Раҳим, А.Мухтор, О.Ёқубов, кейинроқ матбуот саҳнига чиққан С.Нуров, П.Ғафуров, Ш.Ғуломов, Ш.Нураллиев, Ҳ.Эшонкулов очерклар, К.Алиев, Саид Аҳмад, Н.Аминов, Х.Тухтабоев фельетонларини таҳлил қилди. Бугунги кунда пойтахтда, вилоятларда қалам тейраётган кўпгина таниқли публицистлар ўз вақтида профессор О.Тоғаевнинг мазмундор, муаммолар маърузаларини мароқ билан тинглагани, маҳорат сирларидан воқиф бўлганини, “мен маъруза ўқиб ижод қиламан, ижод қилиб маъруза ўқийман”, — дея маърура эътирофини эслаб юрарди.

Очил Тоғаев назариячи олим бўлиши баробарида моҳир публицист ҳам эди, дарсларда айтганларини ўқир мақола, тақриз, очерклар билан амалда кўрсатиб ҳам беради. 80-йиллар охиридаги тилимизга давлат тили мақоми бериш учун қизғин кураш кета-

ётган кезларда матбуотда эълон қилинган “Тил эрки — эл эрки” мақоласида тақдим этилган илк лойиҳанинг хом, яроқсиз эканлиги, айёрона тузилганини асосли далил, мисоллар, мантикий муҳокама билан кескин танқид қилган эди. “Ифтихор” публицистик мақоласини эълон қилган ҳозирги “Туркистон” газетаси таҳририяти сўзбошисиди, жумладан, шундай дейилган: “Очил Тоғаев ўзбек адабиёт-шунослигида янги йўналиш — публицистика назарияси илмининг асосчиларидан”, — деб ёзган эди академик ёзувчимиз Комил Яшин. Дарҳақиқат, ҳозирги ўзбек журналистлари сафиди О.Тоғаевнинг дилтортар сўзбашлари ва лекцияларини тингламаган, китоблари ва мақолаларини ўқимаган киши, далил айтиш мумкин-ки, йўқ” (1988 йил, 5 март).

Бутун бир саҳифани банд этган “Ифтихор” Навоий даҳосини улуғлаш билан бошлангани, бобокалонимиз ишонч ва қудрат, дард-алам, кураш ва саодат, вафо ва садоқат, дустлик ва ҳамкорлик олами, маърифат ва ғўзаллик кўеши, ҳақ буюклиги улкан меросига, улғувор шахсига дахлдорлик туйғуси — ифтихор туйғуси экани билан публицистик пардаларда нақш этилади. Муаллиф таъкидлаш, замирида сеҳрли жозиба муҳассас ифтихор идеал билан боғлиқ тушунча, идеал инсон ҳаётининг тиргаги, олий юлдузлар шувласи бўлиб ўзига қорайверади. Ошкоралик эпикни эса, ҳур фикр ошқор этила, эрк, адолат, қадриятлар ҳақида бемалол гапириш имкони тугила бошлаган кезларда сўзни Навоийдек буюк идеалистик эҳтиром билан бошлангани табиий ва мантикий эди.

Муаллиф ифтихор негизда Ватан, миллат, тил, ота-она, дуст-биродарлар, ялми-фанга, мактабга садоқат, меҳнатни, касб-корни улуғлаш этишини конкрет мисоллар орқали асослайди. Турғунлик йилларида ифтихор туйғусининг оҳори тушиб кетгани ва бунга масъулиятсизлик, ҳўжасизлик, бюрократизм, тамағирлик, шуҳратпарастлик, маслакисизлик каби иллатлар сабаби эканини афсус-наҳват билан қайд этади, далиллар келтирилади.

Соҳибқирон бобокалонимиз ҳақида публицистикларимиз ичидан биринчилардан бўлиб ҳам гуруҳ-ифтихор билан, ҳам куйиниб-койиниб қалам тейратганлардан бири Очил Тоғаев бўлди. Публицист ўша давр энциклопедияси 11-жилдида Амр Темурга бағишланган мақола тургалламасида бирорта ҳам тарихий-илмий адабиёт кўрсатилмагани, унинг қаттиққўл, баъзан шафқатсиз бўлгани етарли даражада таъкидлангани ҳолда қўмондонлик маҳор-

рати, бунёдкорлик салоҳияти, шахсий сифатларини элдан пинҳон тутиш лозим қўрилганини афсусланиб қайд этади. Испания қиролининг элчиси бўлиб Самарқандга келган, Соҳибқироннинг сўзбашларидан баҳраманд бўлиб, унинг фаолияти, фазилатларини мароқ билан таърифини келтирган Клавихоннинг эсдаликларини биринчи бўлиб ўқиб, журналда чоп этган, Ўрта Осиё, унинг табиати, машҳур шахсларини таъриф этган венгер сайёҳи Вамберини бот-бот эсимда тургани Очил Тоғаевнинг Амр Темур билан, юртимиз, одамларимиз билан ифтихор қилишдан далолатлар.

Очил ака илм, ижод аҳлини қадрларди. Илмий раҳбари академик Воҳид Зоҳидовга ҳурмати баланд эди. Профессор Ғайбулла Саломов билан яқин, бир-бирларининг китобларига муҳаррирлик қилар, сўзбошлар ёзишар эди.

Очил Тоғаев ўзига хос мунаққид ҳам эди. Бадийи, публицистик асарларни яхши таҳлил этади, аксарият мақола, тақризлари бунга далолат.

Очил Тоғаев ҳалол одам эди, маоши, қалам ҳақи билан рўзгор тейратар, фарзандларини тарбиялар эди. Камтарона ҳаёт кеҳлар, Ғайбуллох ас-Салом ҳазил-чин ибораси билан айтилганда, газета тўшаб, газета ёғиниб яшарди. Асосий бойлиги китоблари эди, уйининг девориди Навоий, Белинский портретлари осмилк турар, улардан илҳом оларди. Меҳнатсевар, ўзига таалабчан эди.

Очил Тоғаев тамағирлик, порахўрлик, лаганбардорлик, шуҳратпарастлик, дабдабабозлик, маҳаллийчилик каби иллатларга тоқат қилолмас, бундай қусурларга дучор одамларни аяб ўтирмас, бисотидаги ғазаб-сўзларни зозига шартта айтиб солар, ўқир мақолаларида қамчилаб ўтарди.

Турфа иллатлар анча-мунча учриган муҳитда О.Тоғаевнинг ғазаб, хатти-ҳаракатлари Дон Кихотнинг шамол тегирмони билан курашини эслатар, қайтага ўзига ғаним ортирар эди. Б.Дустқороев, Ғ.Ғафуров, Ҳ.Сатторий, мен домланинг илмини, ёшини ҳурмат қилар, от тепкисини от кўтарар дегандай, оғирроқ гапларига ҳам чидар эдик, лекин ҳамма ҳам, айниқса, ганимларни чидай олмас, ўч олиш тадоригини қўришар эди. Бу етимининг йиллар охирида О.Тоғаевнинг партиявий ишлари қўрилган кезларда яққол билинди. Олим фаолияти, тийнатида бир қатор хато, камчиликларга янгилашгани қўшишди, уни айлловчи материаллар топиш учун жойларга одамлар юборилди, ўқланган милликдайд тайёрланган нотиклар қаттиқ чиқишлар қилишди, ниҳоят, журна-

листика факультетида ўтган мажлисда саркаш олимни партиядан ўчиришга қарор қабул қилинди, кимга тўй, кимга аза бўлди. Мажлис бир кунда ўтди-ю, унга тайёрланиш, компромат йиғишга кўп вақт кетди, жамоада асабий бир вазият юзага келди, ҳамма жойга гап қуваб кетди, ҳатто Яққа-боққа етди. Иқтидорли олим, софидил инсон Бойбута Дўстқороев Очил Тоғаевнинг шоғирди бўлгани учун кўп йиллар лаборантлик лавозимига қўлиб кетди, илмий раҳбарини ўзгартиришга мажбур бўлгандан кейингина номзодлик ишини ёқлашга муваффақ бўлди, Ғ.Саломов ўз кафедрасига ўқитувчи қилиб олди (кўп ўтмай университет илмий кенгашида икки фан доктори, профессорлар О.Саломов, О.Тоғаевлардан анча кўп овоз олиб матбуот кафедраси муҳарририга сайланди, Очил ака бошда Бойбутадан ун ариза ёзишга зўра қўндирган меҳдан аччиқлиниб юрди, кейин барибир янги муҳирини таъкидлади, муваффақият тилади). Тошкент област партия комитети бюроси О.Тоғаевни партия сафидан ўчириш ҳақидаги қарорни бекор қилиб, жазони юмшатган, факультетда ҳам вазият бир қадар юмшайди. Мурса-мадора қилиб, тилини тийиб, ўзини ўтга-қўққа урмай, ғаним ортирмай, керак бўлса, узрхоҳлик қилиб, тинчгина ишлаб юрса бўларди, кафедранинг бошқаришга салоҳияти етарли. Лекин у ўзини доимо ҳақ деб билдирган, хатоларини тан олиш, кеҳирин сўрашга бўйин ёр бермайдиган қатъиятли, гурури одамлар тоифасидан эди.

Очил Тоғаев ирради одам экан, гаволар тинчиб, бошини очиб олган, дарсини бериб, мақолалар ёзиб, ёзувчилар уюшмасида жамоатчилик ишини давом эттириб юрди. Сирдан билдирмас ҳам, чеккан азоблари беиз кетмаган бўлса керак, кутилмаганда озби-тўзиб, кичрайиб кета бошлади. Бир кун декамизини Бекр Мамутов, Бойбута ва мени уйига меҳмонга таклиф этди, аёли Норгул тайёрлаган тансиқ таомлар дастурхонга қўйилди, ўзи ичмайдиган одам, ичинлар, энглар деб мулозамат қилди. Хурсанд бўлди. Билсак, оғир дамларда ёнимда бўлдинглар, қаттиқ гапларини кўнгилларинга олдинглар, дея сўзсиз кеҳирим сўрагани, рози-ризолик билдиргани экан. Бедаво даргда йўлиққан олим кўп ўтмай вафот этди, орзу қилган, интиланг Мустақиллиқни қўрқолмай кетди. Ундан кўп китоблар, яхши шоғирлар, ўнлаб мақола, очерклар қолди.

Сайди УМИРОВ,
Ўзбекистон Республикасида
хизмат кўрсатган
ёшлар мураббийи

► МУЛОҲАЗА

30 март кун Президентимиз Шавкат Мирзиёев белгиланган вазифалар ижроси, тизимдаги муаммолар ва соҳаларнинг ривожланиш истиқболларига бағишланган видеоселектор ўтказди. Мажлисда давлатимиз раҳбари телевидение фаолиятига ҳам тўхталиб, тизимни ўзгартириш кераклигини, бу соҳада аҳвол “эски ҳаммом, эски тос” бўлиб қолаётганини қайд этди. “Ура-урачилик замони ўтди. Телевизорда танқидий ва таҳлилий материаллар бериш, одамлар кўрсатувларини соғиниб қутиши, “Ахборот” кўрсатувини ўзгартиришимиз керак”, деди Президент.

Ўзимизга савол берайлик

Бу гаплардан нафақат телевидение, балки биз матбуот вакиллари, умуман, барча журналистлар тегишли хулоса чиқаришимиз ларкор. Ушбу фикрлардан келиб чиқиб, ўз мулоҳазаларимни баён этиш лозим топдим.

Журналист деганда халқимиз кўз ўнгига эл-юрт хизматига бел боғлаган, унинг қувонч ва ташвишларига шерик, доимо янгиликлар изидан юрвчи беҳаловат касб эгаси намоян бўлади. Журналистнинг нони нечоғли қаттиқ эканини тасаввур этиш учун одамларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш йўлида шахсий ҳаловатидан воз кечган, ҳаётда учраб турадиган турли камчилик ва нуқсонлар, нопокликлар, тўрачилик, маҳаллийчилик каби иллатларга қарши курашга ўз ҳаётини бағишлаган фидойи қаламкашларнинг иш фаолиятини яқиндан тасаввур қилиш зарур. Баъзан “Журналистларга яхши, доимо янгиликлар ичида бўлади, қасрга боришса, уларга иззат-икром кўрсатилади” деган гапларни ҳам эшитамиз. Аммо, кичик бир хабарни қорозга тушириш учун қанча меҳнат сарф бўлишини қўлар билмайди.

Олий ўқув юртида устозларимиз журналист ҳар доим ҳолис ва ҳаққоний бўлиши кераклигини, вижлонига, касб одобига қарши иш тутмаслиги, давлат ва жамяят манфаатларини ўз манфаатидан ҳаминча устун қўйиши лозимлигини қайта-қайта ўқитганлар. Ёлимда қолгани яна шунки, журналистнинг фаолияти одамларга қўриниб туради: у нима ҳақида ёзмоқда ва нималарга амал қилмоқда? Ўзи амал қилмайдиган нарсалар тўғрисида жуда қўйиллатиб ёзса ҳам, обрў топа olmayди.

Журналистикада, менимча, энг катта муқофот — ўқувчининг баҳоси ва эътирофи. Бирорта ҳамкасбимиз ҳаётда мавжуд бирор муаммони журнал билан қаламга олса, изланса, зарур манбаларни қидириб топиб, муаммонинг иллизларига етиб бориб, уни ҳал қилишнинг йўллари муҳокама олиб чиқса ва... бу муаммо у ёзган мақола туйфайи ўз ечимини топса, журналист учун бундан кўра қимматлироқ муқофот бўлмайди.

Дунё тинимсиз ўзгариб бормоқда. Ҳар кун бир янгилик. Узоққа бормай, бугун мамлакатимиз ҳаётида юз бераётган ўзгаришларни олайлик. Халқ билан бевосита мулоқот қилиш, одамларнинг орасида бўлиш, уларни тинглаш қанчалар самара бераётгани, йиллар давомида йигилиб қолган муаммолар ҳал бўлаётгани шундоққина қўриниб турибди. Одамлар мамлакатимизнинг буюк келажакини янада аниқ тасаввур этмоқдалар. Шундай пайтда журналистлар ўзимизга яна бир савол билан мурожаат қилсак, яъни “Мен бу жараёнлар ичидаманми, орқда қолиб кетмадимми?”

Мамлакатимиз тарихида илгари ҳеч қачон оммавий ахборот воситалари ҳодимлари зиммасига ҳозиргидек шарофатли вазифа юкланмаган, эътибор ва рағбат кўрсатилмаган. Негатки, матбуот ҳеч бир замонда мустақиллик давридагидек, ундакам миллийлик касб этмаган. Илгари у мустабид тузумнинг халқимиз табиатида ёт ҳукмрон ғояларини тарғиб қилишга маҳкум эди. Бугун ўзбек матбуоти инсон мафлаатларининг ҳимоячиси, давлат ва жамяят ўртасида ҳолис воситачи бўлиб фаолият юрймоқда. Матбуот жамяятнинг соғломлашувига ёрдам бериши лозим. Бу жараён ҳар бир ҳамкасбимиздан янада жасур ва фидойи, фаол ва ҳозиржавор бўлишни, воқеалар ҳозинда қайнашни, ижодий маҳорат ва малакасини узлуксиз ошириб боришни талаб этади.

Дилдора ИБРОҲИМЗОДА

Инсон ҳуқуқлари — олий қадрият

► ЖУРНАЛЛАРНИ ВАРАҚЛАГАНДА

“Демократлаштириш ва инсон ҳуқуқлари” илмий-маърифий журналининг жорий йилги биринчи сони нашрдан чиқди.

Нашрнинг дастлабки саҳифаларида Ўзбекистон Республикаси Президентининг шу йил 7 февралдаги Фармони мувофиқ тасдиқланган “2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси”ни ўрганиш ва тарғиб қилишга бағишланган давра сўхбат берилган. Унда иштирокчилар мазкур муҳим дастурий ҳужжатнинг тўб мазмун-моҳияти ва аҳамиятига доир фикр-мулоҳазалар билдирган. Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази директори Акмал Саидовнинг сўзида шундай фикрлар бор: “ЮНЕСКОнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси раҳбари Кристина Пиккат Ўзбекистон Президенти ва Ҳукумат томонидан илгари сурилган “Ҳаракатлар стратегияси”даги “қўпгина жихатлар БМТнинг янги белгиланган барқарор ривожланиш мақсадларига ҳамоҳанг” эканини қайд этди. Унинг фикрича, “Ҳаракатлар стратегияси”нинг оммавий дебатлар учун очиклиги яна бир муҳим жиҳат ҳисобланади.”

Журналда “2017 йил — Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили” руқни остида “Инсон манфаатлари: юридик тушунчаси ва ташкилий ҳуқуқий қафолатлари”, “Халқ билан очик мулоқот — давлат ва жамяятга ишончининг мустаҳкам пойдевори”, “Тадбиркорлар ва ҳусусий мулкдорлар — тараққиётнинг муҳим таъини” ва бошқа бир қатор материаллар чоп этилган.

Мамлакатимиз БМТга аъзо бўлганига жорий йилда 25 йил тўлди. Нашрда шу муносабат билан А.Саидовнинг мақоласи берилган. “Бугунги кунда Ўзбекистон БМТ ва унинг ихтисослашган муассасалари билан жаҳонда тинчлик ва ҳавфсизликни таъминлаш, ижтимоий-иқтисодий тараққиёт, инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш бўйича самарали ҳамкорлик қилиб келмоқда”, дейди муаллиф.

“Жамяят ва шахс”, “Ҳуқуқий назария масалалари”, “Ижтимоий ҳимоя амалда” руқлилари остида ҳам тадқиқотчиларнинг материаллари ўрин олган.

“Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси миллий маркази — 2016 йилда” сарлавҳали материалда Марказнинг ўтган йилда халқаро ва минтақавий ҳуқуқни ҳимоя қилиш тузилмалари билан ҳамкорлиқни чуқурлаштиришга ва кенгайтиришга, мамлакатда демократик ҳуқуқий давлат, адолатли фуқаролик жамятини қуриш йўлидаги сай-ҳаракатлар тўғрисида халқаро ҳамжамяятларни кенг хабардор қилиш чоралари қўрилгани қайд этилган. Бундан ташқари қонун ижодкорлиги фаолиятида иштирок этишга, фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларига риоя қилишга йўналтирилган давлат органлари ва жамоат бирлашмаларининг фаолиятини мувофиқлаштиришга, ҳуқуқий маданиятини оширишга қаратилган эътибор борасида сўз юритилган.

Шоҳсанам КОМИЛОВА

► КАСБ ФИДОЙИЛАРИ

Радио — олис яйловларда юрган чўпонларнинг, шаҳарнинг чапани кира-қашларини қўллар юмшдан бўшамайдиган уй бекаларининг — барчанинг доимий ҳамроҳидир. Қўлогини бураб қўйсангиз бўлгани, дунёда содир бўлаётган воқеалардан, дилни яйратувчи куй-қўшиқлардан, маънавий бойлигини оширувчи турли роҳатини эшитиришлардан баҳраманд бўласиз.

Камолiddин ака талабалик йилларини, эндигина радиола фаолият бошлаган кезларини кўп бора сўзлаб берган. Атоқли адабиётшунос Озод Шарафиддинов эътиборига тушган ёшгина ўспирин у кишининг тавсиялари билан “Ўзбекистон” радиосининг машҳур ёзувчи, драматург Улмас Умарбеков раҳбарлигидаги “Адабиёт, мусиқа ва санъат” муҳарририятида кичик муҳаррир бўлиб ижодий фаолиятини бошлади.

— Фаолиятим давомида устозларимнинг ўғити, маслаҳатлари жуда ақсотган, — дейди миннатдорлик билан у. “Устозлар ёди” мақоласида эса уларнинг “Одани одам қилади, жамятини жамяят қилади” қудрат Вижлон, Инсоф, Дие-натнинг барқарорлиги-

дир”, деган ақидалари ҳаёт аъломига айланди, дея таъкидлайди. Камолiddин аканинг устозлари Ғулом Каримов, Озод Шарафиддинов, Улмас Умарбековлар ҳақида ёзган “Устозлар ёди”, “Меҳри қалбга жо бўлган устоз”, “Қариликка бўйсунмаган устоз” каби хотира мақолаларида уларга бўлган ҳурмати, эҳтирми яққол намоян бўлади.

У киши ўз устида тинимсиз ишлаши, ҳаракати, иқтидори билан қисқа фурсатда мухлислар меҳри, ҳамкасблари ҳурматини қозонди. Кўп йиллик радиоухлислар Камолiddин аканинг ҳуқуқий-ахлоқий мавзулардаги эшиттиришларини яхши эслайди. Айниқса, 1970 йилларда эфирга узатилган “Инсон одоб билан” эшиттиришини жон-қўлогимиз билан тинглаганимиз, дейишди.

Камолiddин аканинг журналистик маҳорати, нафақат, радиоэшиттиришлари, балки “Хуррият”, “Моҳият” ва “Ўзбекистон овози” каби бир қанча нашрларда чоп этилган мақолаларию сўзбашларидан ҳам ғувоҳ бўламиз. Унинг “Уловдиги

саргузаштлар”, “Кимсиз ўзи, биродар?”, “Покла-ниш”, “Умр ўтмоқда”, “Устозлар ёди”, “Эҳсон — савобли мартаба”, “Богбонларнинг богбони эди”, “Йўллар ҳақида ўйлар” сингари мақолалари севиб ўқилади. Камолiddин ака журналист учун зарур бўлган мулоимлик, ҳолислик, қизқувчанлик каби хислатларга эга. Ноҳақликни учратганда бепарволик билан ўтиб кета олмаслиги танқидий, таҳлилий руддаги эшиттиришлари, мақолаларидан бизга аён. “Кимсиз ўзи, биродар?”, “Уй эгаси — кимнинг эркини?”, “Мен дардимни кимга айтман?”, “Когондан Бухорога бораётган эдик”, “Ички постларга зарурат борми?”, “Тормоз...” каби мақолалар шулар жумласидан.

У кишининг иш фаолияти билан бирга ҳаёти ҳам улғи олишга арзийди. Яхшилар бог яратди, деганларидек, Камолiddин аканинг уч нафар фарзанди, бир этак набираси, қалбларни забт этган номи, қолаверса, ўз қўллари билан ўтказган дархатлардан ташкил топган муъжазгина “Дустлик” номли боғи бор. У

кишининг фазилатлари, ҳаёт йўли, ижодий фаолияти ҳақида ёзилган “Биз билган Камолiddин ака”, “Яхшиликка йўлдош”, “Оқибатли одам” каби мақолаларини ўқиб Камолiddин акани яқиндан танигандай бўлдим, меҳрим, ҳурматим оши.

Сўзи соҳир қаҳрамонимиз бугунги радио-журналистика тўғрисида фикр юритар экан, соҳанинг қундан-қунга тараққиёт этиб бораётганини таъкидлайди. “Ўзбекистон” радиоси томон йўли тушганда эшиттиришларда йўл қўйилаётган баъзи камчиликларни санаб ўтди, чунки бу даргоҳга қалбнинг бир парчасини қолдирган. Радиобошловчиларнинг андак шошқалоқлиги, муҳаррирларнинг ўз устида кўпроқ ишлаши зарурлигини айтиб, фаолиятига камол тилайди. Умрини соҳа ривожига бағишда этган Камолiddин акадек тажрибали инсонларнинг сўзлари ёш радио-журналистлар учун дуру гавҳарга тенг десак, адашмаган бўламиз.

Санжар ЭШМУРОВО

У қулайлиги билан ажралиб туради. Қайси-дир эшиттиришнинг тинглар экансиз, уни мухлисларга тақдим этгунча анчагина заҳмат чекилганини ҳаёлинингиздан ўтказганимиз? Биласизки, мухлислар қалбини забт этиш учун радиобошловчи, муҳаррирлар кечаю кундуз тиним билмай меҳнат қилади. Кеч соат ўнларда “жонли эфирин бор эди”, дея шошилаётган ёки саҳарлаб радио биносидан ҳорин қиёфада чиқиб келаётган ҳам-касбларимни кўп учратганман. Ана шу лаҳзада радиола фаолият юритиш учун иқтидор, илмдан ташқари кучли матонат заруригини ҳаёлимдан ўтказаман.

Ўттиз йиллик умрини радиоэшиттиришлар тайёрлаш билан ўтказган Камолiddин Мирза-аҳмедов ҳам мана шундай фидойи кишилардан бири. Устознинг ўша ерда сочлари оқарди, юзларига ажин тушди, радио эса гуркираб ривожланиб борди, тиниклашди, бир сўз билан айтганда, яшарди. Унинг тарқатқий топиши учун эса Камолiddин акага ўшакаган журналистлар ўз ёшлиқларини, куч-ғайратини, истеъдоди, меҳнатини бахшида этди.

Тинглаганим келди тинглаган сари, Оҳангларим дил яйратар-о, Сенда менинг сочим оқарди, Сен-чи, яшарсан радио.

ТИНЧЛИК — ЭНГ УЛУҒ ВА АЗИЗ НЕЪМАТ

ШАРҲ

Тинчлик энг улуг ва азиз неъмат деймиз. Халқнинг эртанги кунга ишончини мустаҳкамлаш, инсонларни эзгу ва хайрли ишларга даъват қилиш, мамлакатнинг тараққиётга эришишида тинчликнинг аҳамияти қанчалар беқиёс эканини ҳар биримиз яхши биламиз. Аммо бугунги кунда айрим хорижий мамлакатларда бу неъмат поймол этилмоқда.

Бугун жаҳон оммавий ахборот воситаларининг эътибори Сурияда давом этаётган зиддиятларга қаратилганидан хабарингиз бор. Ҳўш, ҳозирда бу давлатнинг аҳоли не кечмоқда?

Манбаларда келтирилишича, Сурия айна вақтда аёвсиз урушнинг гирдобиди қолган. Яқин-яқингача уруш деганда, инсониятнинг ҳаёлидан Афғонистон ёки Ироқ каби давлатлар ўтган бўлса, бугунги кунга келиб, бу рўйхатнинг бошида Сурия турибди. Афғонистоннинг ҳаёлидан Афғонистон ёки Ироқ каби давлатлар ўтган бўлса, бугунги кунга келиб, бу рўйхатнинг бошида Сурия турибди. Афғонистоннинг ҳаёлидан Афғонистон ёки Ироқ каби давлатлар ўтган бўлса, бугунги кунга келиб, бу рўйхатнинг бошида Сурия турибди.

Халқро таҳлилчиларнинг фикрича, айна вақтда мамлакат раҳбарияти жиловни бутунлай қўлдан чиқариб юборган. Оқибатда давлат ташқи сиёсий кўмакка катта эҳтиёж сезмоқда. Тўғри, ёрдам қўлини чўзмоқ истаётган давлатлар ёки халқро таҳлилчилар ҳам йўқ эмас. Аммо уларни тушуниб бўлмас қандайдир мулоҳазалар бевозта қилмоқдаки, буни сўнгги кунларда ўз бераётган на уч, на кети бор воқеа ва жараёнлар аниқ-равшан кўрсатиб турибди.

Ўтган ҳафтада деярли барча интернет сайтларида Сурияда кимёвий қуролнинг қўлланилишига бағишланган бир йиғилишда Россиянинг БМТдаги доимий вакили Владимир Сафронковнинг британиялик ҳамкасби Меттью Райкрофтни фикрига нисбатан

билдирган кескин жавоби шов-шувли хабар сифатида тарқатилди. Ушбу жараён интернет сайтларида видео орқали ҳам намойиш этилди.

М.Райкрофт Сурияда бўлиб ўтган ноҳуш воқеалар ҳақида сўзлар экан, гап орасида “Россия ушбу давлат раҳбариятини кимёвий қуролларни қўллаш масаласида қўллаб-қувватлаётгани” дея ўйламай-нетмай қисқариб ўтган. В.Сафронков эса хорижий ҳамкасбига: “Россия ҳақида бундай сўзларни гапиришни бас қилинг! Сиз менинг кўзларимга қараб гапиринг, бизни АҚШ билан ҳамкорликни йўлга қўяди деб ўйлаб, ҳаловатингиз бузилди! Бундан хавотирга тушайсизларми?!” тарзида кескин жавоб қайтарган.

Табиийки, бу қутилмаган мулоқот ўша заҳотиёқ сиёсий шов-шувларга ўч дунё оммавий ахборот воситаларининг эътибор марказидан жой олди. Айрим сайтлар ёки газеталар Сафронковнинг ушбу дадил мулоҳазаларини қизиққонлик ва ҳаяжонга йўлган бўлса, айримлари ундаги ватанпарварлик туйғусининг ифодаси деб изоҳлади, баъзилари эса Райкрофтни АҚШнинг соясига биқиниб олган популист сўсатчи, дея баҳолашди. АҚШ Сенати эса умуман бошқа масалага эътибор қаратди. Яъни уларни Сафронковнинг жавобидан кўра Сурияга кимёвий зарбалар берилишидан аввал нима учун конгресс билан келишмагани кўпроқ безовта қилди.

Орадан хиёл вақт ўтмай халқро ахборот агентликлари яна бир хабарни узатишди. Уларда АҚШ Президенти Дональд Трамп “Twitter”даги саҳифаси-

да: “Вашингтон билан Москва алоқалари яхши томонга қараб ўзгармоқда. Керак пайтда давлатлар ўртасидаги ҳозиргидек совуқ муносабатлар унутилиб, ҳаммаси кўнгидагидек давом этади”, деб ёзиб қолдиргани келтирилган.

Бу нима дегани? “Керак пайтда” деганда, нимани тушуниш мумкин? Албатта, бу ўринда кимнидир ҳақ ё ноҳақ дейишдан буткул йироқмиз. Тўғриси айтганда, бизни бутунлай бошқа, яъни Сурияда давом этаётган уруш бартараф этилармикин ёки фақат 5-6 та сиёсий арбобнинг доирасимон столлар атрофидаги “дебат”лари эвазига баттар чигаллашармикин, деган масала ташвишга солади.

Шу ўринда кўпчиликда “Нима учун Сурияда бугунги вазиятдан хавотирланишимиз керак?” деган ҳақли савол пайдо бўлиши табиий. Зеро, Сурия қаерда, биз қаердамиз? Ёхуд Сурияда юз бераётган ғоят кескин ва оғир вазиятларнинг бизга нима алоқаси бор?

Ўйлаб кўрайлик, бугун дунёда ўзининг мислсиз тараққиёти ва улкан куч-қудрати билан қўлчоқ ёзган давлатлар нимадан қаттиқ хавотирга тушмоқда? Терроризм балосидан эмасми? Ҳўш, жаҳон афкор оммаси терроризмнинг уяси қаер деганда, айна пайтда қайси давлатларни кўз олдида ўтказмоқда? ИШИД жангарилари у қуриб олган Сурия, Ироқ ёки Афғонистон сингари мамлакатларни эмасми? Ёки қай бир ривожланган ёки ривожланаётган давлат бугунги кунда бу бало-дан жабр чекмаган, дея оламиз?

Ўтган йили Ўзбекистон телевидениеси орқали Суриядаги ИШИД жангарилари тўдасига алашиб қўшилиб қолган ўспирин ҳамюртимизнинг алмисоқдан қолган танкака ёнбошлаб олиб, “Ҳали Ўзбекистонга китриб борамиз!” дея чучварани хом санаб қилган аюҳанноси намойиш этилган эди. Қарангки, бу адашган кимса орадан кўп ўтмай, темир панжара ортида ўтириб, ўша дағдағаси шунчаки алжирашдан бошқа нарсаси эмаслиги, халқимиз Ўзбекистонни ҳаминча кўз қорачиғидай асраб, ҳеч қачон бировнинг ихтиёрига топшириб қўймаслигини яхшилаб тушуниб олди.

Яна бир мулоҳаза. Суриядаги бугунги вазият мисолида уруш деган бало ҳар қандай давлатнинг иқтисодиёти ва тараққиётига издан чиқариб, уни бир неча ўн йиллар ортга суриб юборади. Ёнг ёмони, халқнинг орзу-умидлари ва эртанги кунга ишончи сўниб, натижада Юрт келажаги билан ёниб-яшашдек улғў ниятга шикаст етади.

Яқинда Халқро валюта фонди таҳлилчилари охириги беш йилда рўй берган урушлардан кейин Сурияда мавжуд иқтисодий аҳолини ўрганиб чиқишди. Уларнинг фикрларига кўра, мам-

лакатдаги аввалги инфратузилмани тиклаш учун 200 миллиард доллар маблағ талаб қилинар экан. Бу битта давлат учун ҳазилакам гап эмас, албатта. Бироқ уларни Сурияга ким беради? Ниманинг эвазига беради?

ХВФ шунингдек, 2010 йилда мамлакат ялпи ички маҳсулоти 104 миллиард долларни ташкил этган ҳолда, сўнгги беш йилликдаги урушлардан сўнг бу кўрсаткич 57 фоизга, яъни 63 миллиард долларга тушиб кетганини ошкор қилди. Оқибатда бугун Сурия халқининг 83 фоизи камбағалликда базур кун ўтказмоқда. ИШИД жангари тўдалари мамлакатнинг салкам ярмини эгаллаб олиб, нефть қонларига ҳўжайинлик қилаётир. Натижада бу соҳадаги ютуқлар нақд 98 фоизга тушиб кетди. Шу билан бирга, мамлакатда уруш даврида инфляция даражаси 300 фоизга ошиб, импорт ҳажми эса 40 фоизга қисқариб кетди.

Бир сўз билан айтганда, Сурияда давом этаётган уруш ва сиёсий можаролар фақатгина чуқур ва ўткир дипломатия йўли билан ҳал этилиши мумкинлиги кундек аён бўлиб қолди. Мисол учун, Швеция ҳукумати Сурияда амалга оширилган кимёвий зарбалар халқро ҳуқуқ нормаларига зид эканлигини таъкидлаб, охири-оқибат мамлакатдаги вазиятни ўнглаш ҳуқуқини Суриянинг ўзига қайтариб бериш кераклигини уқтирмоқда. Финляндия ташқи ишлар вазирлиги эса Россия ва АҚШни фақат соғлом фикр билан йўл тутишга даъват этмоқда.

Хулоса шуки, урушлар, турли сиёсий зиддиятлар ва ғайритабиий манфаатлар ҳеч қачон яхшиликка олиб бормайди. Булар ҳар қандай давлатнинг илдирига болтадек урилиб, унинг тараққиёти ва халқ ҳаётида оғир ва тиклаб бўлмас жараҳат қолдиради.

Минг шукр, она юртимиз Ўзбекистон доимо тинчлик тарафдори бўлиб келган. Халқимиз кеча ҳам, бугун ҳам “Ўзбек халқига тинчлик ва омонлик керак” деган даъватнинг аҳамияти қанчалар олуғ эканлигини чуқур ҳис этиб, ҳар кун, ҳар қадамда оғоҳ бўлиб, фақат бунёдкорлик, тараққиёт ва янги-янги марралар сари астойдил интилиб яшамоқда.

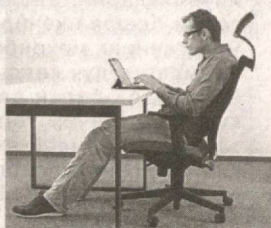
Зеро, инсон учун бундан ортиқ бахт борми?

Тоҳир ШОМУРОДОВ

БУ ТУРФА ОЛАМ

ГАДЖЕТЛАР СОҒЛИККА ЗАРАР ЕТКАЗМАСЛИГИ УЧУН...

Гаджетларнинг турлари кўпайиб бормоқда. Уларнинг фойдали томонларидан кўз юммаган ҳолда тан олиш керакки, нафақат вақтимизни, балки соғлигимизни ҳам ўғирлаётгани ҳам бор гап.

Америкалик олимлар ўтказган тадқиқот бунга яна бир бор исботлади. Смартфон эгалари белларининг юқори қисми ва бўйинларида гаджетлардан фойдаланмайдиганлардан кўра кўпроқ орқик сезиш қузатилган. Ортопед-жарроҳлар Тодд Ланман ва Жейсон Куэлл белдаги каттиқ оғриқдан ёки умуртқа дискларидаги чуррадан азият чекувчи ёшлар сони ўсаётганини қайд қилишди. Улар рентген тасвирларини таҳлил қилиб, беморларда бўйиннинг ноодатий букилигини аниқлашди. Бунга эса уларнинг кун давомида соатлаб смартфондан фойдаланишлари сабаб бўлган.

Олимларнинг фикрича, смартфон билан вақтини ўтказувчилар бошларини эгик тутишлари умуртқага босимни оширади. Яъни одам тик турганда боши 4,5-5,5 килограмм келади, бошни 60 градусга эгганда эса умуртқага тушадиган босим 27 килограммга тенг бўлади. Мутахассислар бунинг олдини олиш чораси сифатида смартфон эгаларига бўйинга тушадиган юкларни камайтиришни тақлиф қилишмоқда, мисол учун, телефонда матн терилаётганда, уни юзининг рўпарасида, кўзлар билан бир балангликда ушлаш кифоя қилади. Шунингдек, олимлар умуртқа симметри ва қулай вазиятда туриши учун матнларни иккала қўл бармоқлари билан териш лозимлигини уқтирмоқдалар.

ЭЛАСМОЗАВРНИНГ ЯНГИ ТУРИ ТОПИЛДИ

Америкалик овчи Дэвид Брадт ёввойи қушларни овлаш учун чиққан эди, тасодифан ғалати махлук қолдиқларини топиб олди.

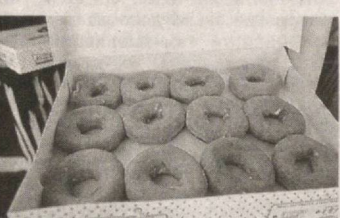
Аваллига овчи уни АҚШ шимоли-ғарбида кўп учрайдиган трицератопс скелети деб тахмин қилди, сўнг бошқа мавжудот экани маълум бўлди.

У ҳақдаги тадқиқот-мақола муаллифи, Аляска университети вакили Патрик Дракенмиллернинг ёзишича, бундай турдаги судралиб юрувчиларда 76 тагача умуртқа бўлади. Янги топиладиган жонивор қолдиқларидан унинг бўйи жуда қисқалиги ва 40 та умуртқага эга экани аниқланди.

Тадқиқотчилар ушбу денгиз махлуқи аслида 2010 йилда Монтана штати шимолида топилиганини қайд этишмоқда. Олимлар уни ўрганиб хулоса қилгунча у кун керак бўлди ва бу эласмозаврнинг янги тури экани маълум бўлди.

БАЛИҚ ДИАБЕТНИНГ ОЛДИНИ ОЛАДИ

Балиқ маҳсулотларида мавжуд омега-3 ёғли кислоталари биринчи турдаги диабетнинг олдини олиши, мумкин экан. Гуандун технология университети олимлари узок вақт давомида тиббий тажриба ўтказиб, шундай хулосага келишди.

Тадқиқотчилар биринчи турдаги диабет билан касалланган сиқонларнинг кундалик рационига ҳар кун омега-3 ёғли кислоталари қўшиб беришди. Шунингдек, улар омега-3 берилган соғлом сиқонлар ва бундай сиқонлар билан озиқланмаган жониворларни ҳар уч ойда назорат қилиб боришди. Омега-3 ёғли кислотасининг рационга қўшилиши глюкоза алмашинуви кўрсаткичларини яхшилагани қузатилди ва юқорида қайд этилган натижага эришилди.

“GOOGLE”НИНГ ЯНГИ ИМКОНИАТЛАРИ

“Google”нинг Хиндистондаги бўлинимаси “Ageo” дастурини ишга туширди.

Унинг ёрдамида фойдаланувчилар уйга таом етказиб беришни, ўз-ўзини парвариш қилиш бўйича хизматларни, шунингдек, хонадон учун зарур бўладиган мутахассислар — электрик, сантехник ва фаррошлар хизматларини бюртириши мумкин.

Сервис мамлакатнинг фақат иккита йирик шаҳри — Бангалор ва Мумбаида маҳаллий сервислар асосида ишга тушди. Компания келажақда ушбу дастури бошқа шаҳарлар ва бошқа мамлакатларга ҳам жорий этиши кўзда тутилган.

“Ageo”да “Google”нинг ўз тўлов воситалари йўқ, улар ўрнига дастур маҳаллий “DirecPay” сервисидан фойдаланади. Ундан фойдаланувчиларга барча келишувларни дастурининг ичида амалга ошириш имкони берилади ва уларни бегона ресурсларга йўналтирмайди.

Интернет материаллари асосида ХАҲМАДЖОНОВА тайёрлади.

ЭЪЛОН

Тошкент шаҳридаги 131 мактаб томонидан Назира Ахунова номига берилган 0967423-рақамли шаҳодатнома йўқолишига сабабли БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

ЖАР: олис ва нотаниш ўлка

ЖУГРОФИЙ САЁҲАТ

Олимлар бу ўлкадан топиладиган кўк-яшил сув ўтларига қараб Ер сайёрасидаги илк ҳаёт ҳақидаги тасаввурларга эга бўлишган. Улар ўшанда ҳаёт 3500 миллион йил олдин бошланганини айтишганди. Бу давлатнинг Карру вилояти эса суяк қолдиқлари кўплиги билан ном қозongan. Ҳатто мазкур ҳудуддан динозаврларнинг улкан суяк қолдиқлари топиладиган.

рат километр. Пул бирлиги — ранд. Бу ерда 49 миллиондан зиёд аҳоли истиқомат қилиб, уларнинг 80 фоизини қора танлилар, 9 фоизини оқ танлилар, 2,5 фоизини ҳиндулар ва осий-ёлқлар, 8,5 фоизини эса метис ва мулатлар ташкил этади.

Бой минерал захираларга эга бу давлатни “камалаклар мамлакат”и деб ҳам аташади. Ушбу термин архиепископ Десмонд Туту томонидан бу ерда яшаётган турли хил миллат вакиллари шарафига қиритилган эди. Мамлакат бир неча иқлим ҳудудларига бўлинган бўлиб, Намиб чули, Мозамбик билан чегарадош ерларда субтропиклар, мамлакатнинг шарқда эса Аждар тоғларида маҳаллий аҳоли томонидан “велд” деб аталадиган пасттексисликларга эга. ЖАРнинг ички томонлари асосан қуроқ-чил ерлардан иборат бўлгани сабабли, бу жойларда деярли аҳоли яшамайди. Аммо денгиз бўйларидаги ёнғинарчилик мўлғли турфайли қишлоқ ҳўжалиги яхши ривожланган.

Мамлакат пойтахти Йоханнесбургдан Ҳинд океани томон ястанган ҳудудлар пахана дарахтли ўрмонлар билан қопланган. Қитъада энг совуқ ҳарорат — минус 18,6 даража Беффелсфонтейнда қайд этилган бўлса, энг юқори ҳарорат ҳам ЖАРда қузатилган. 1948 йили ҳаво ҳарорати Апингтонда +51,7 даражагача қизиган.

ЖАРда 11 та расмий тилда мулоқот юритиш расман қабул қилинган, булар — африканс, инглиз, ндебеле, педи, сото, свази, тсонга, тсвана, венда, коса ва зулу тилларидир. Шу сабабли мамлакатнинг 11 та расмий номи мавжуд. Маҳаллий аҳолининг аксарияти уч ва ундан ортиқ тилда сўзлаша олади.

Жанубий Африка дунёда мева экспорти бўйича иккинчи ўринни эгаллаб, четта 140 турдаги мева-ларни сотади.

Сув тақчиллиги қарамай, мамлакатда санитария қондаларига қатъий риоя этилади ва қрандан оқаётган ичимлик суви хавфсизлиги жиҳатидан дунёда учинчи ўринда туради.

Бугунги кунда ЖАР ўзининг бой табиий захира-лари ҳисобига Африканинг бошқа давлатларига нисбатан тез суруятлар билан ривожланиб бормоқда. Мамлакатнинг 52 фоиз экспорти марганец, платина, олтин, олмос, уран, кўрғошин, асбест, хромитлар, ванадий ва цирконийни қазиб олиш ва четта со-тиш ҳисобига, қолган қисми қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотларини еттишти-риш, қайта ишлаш нати-жасида амалга оширил-моқда.

Мамлакатнинг жуда катта ҳудуди чул билан қоплангани боис унинг аттиги 15 фоиз қишлоқ ҳўжалигини юритиш учун яроқлидир. Аммо Африка-нинг бошқа давлатларида тупроқ эрозияси оқибати-да экинлар унмай, аҳоли озиқ-овқат маҳсулотлари билан етарлича таъмин-ланмаётган бир пайтда Жанубий Африка Респу-бликасида фермерлар ком-пьютер технологияларини қўллаган ҳолда энг замо-

навий агротехник тадбир-лари амалга оширмоқда-лар. Натижада ўз аҳолиси-ни зарур қишлоқ ҳўжали-ги маҳсулотлари билан тўлиқ таъминлаб келмоқ-да. Бу эса мамлакатда фер-мерлар ҳаракати яхши ри-вожланганидан далолат-дир. Асосан мева еттишти-риш ва шароб ишлаб чи-қаришга ихтисослашган ЖАР дунёда сифати юқори шароблар экспорти орка-ли йилига ўртача 103 мил-лион. АҚШ долларигача даромад қўяди.

ЖАРдаги туякуш фер-малари бугунги кунда ма-ҳаллий аҳолини гўшт, си-фатли пат ва тухум би-лан таъминлашдан таш-қари, сайёҳларни жалб этувчи восита ҳамдир. Шунингдек таъминлаш ке-ракки, ушбу ўлка балиқ тутиш бўйича ҳам етак-чиликни қўлдан бой бер-май келмоқда.

Мамлакат зираворлар етиштириш бўйича дунёда бешинчи ўринда туради.

Маҳаллий аҳоли қури-тилган гўштдан тайёрлан-ган «билтонг» таомини хуш кўргани учун гўшт етиштиришга ихтисослаш-

Хуришд НЕЪМАТҲАЕВ тайёрлади.

ОРАМИЗДАГИ ОДАМЛАР

Отан раҳматли бошидан кечирган воқеаларни тез-тез эслаб туришни ҳуш кўрадилар: "Ҳаётимда кўп иссиқ-совуқларни, қийинчиликларни, адолатсизликларни, хасталикларни бошдан кечирдим. Шундай давларда Яратганнинг меҳрибончилиги билан яхши одамларга дуч келдим. Уларнинг беминнат ёрдамлари билан дардларимга малҳам, мушкулотларга ечим топдим. Ўғлим, сен ҳам ҳаётингда шундай яхши одамларни қадрлагин..." Ўтган кунларга бир назар ташласам, отам дуоларининг барчаси ижобат бўлаётир.

Муртазо Султонмуродов

Одамийлик мактабининг муаллими

Олтимисга яқинлашган умр йўлларимда жуда кўп яхши одамлар меҳридан баҳра олдим. Улар орасидан ҳаёт устозларимни топдим. Таниқли адиб, бекиёс меҳр-шафқатли инсон Мақсуд ака Қориев, бутун умрини қишлоқ ҳўжалиги ривожига бахш этган, ибратли ҳаёт кечириб ўтган инсон наманганлик Носиржон ака Отахонов, дўстларга оқибатли, бағрикенг Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист Шухрат ака Жабборов каби устозларимдан беҳисоб меҳрибонликлар кўрдим. Улардан кўп нарсаларни ўргандим. Ана шундай устозларимдан бири Ўзбекистон Республикаси ва Қорақалпоғистон Республикасида хизмат кўрсатган қурувчи, умрининг мазмунини одамларга яхшилик қилиш деб билдирган Муртазо ака Султонмуродов.

Муртазо аканинг журналистикага ҳаваси баланд бўлмаганда, балки, у киши билан танишмаган бўлармиди. Қайси газетда ишлаган бўлсам, ҳузуримга доимо мақола олиб келарди. Ўз мақоласини газетда босилишини жуда ҳам интизорлик билан кутиди. Муртазо ака эрта тонгдан республикамизда чоп этиладиган барча марказий газетлар билан танишиб чиқди. Ўзига маълум тушган мақола муаллифларига қўнғироқ қилиб, табриклиди. Шу боис таниқли журналистларнинг кўпчилиги Муртазо ака билан қадрдон.

Муқаддас ҳаётларимизда "Инсонларнинг яхшилиги бошқа инсонларга фойдаси етганидир" дейилган. Дарҳақиқат, Муртазо аканинг нияти ҳам, амали ҳам фақат яхшиликдир. Муртазо ака бирор кишини ғам-ташвишли қўриб турган бўлса, ҳеч қачон бефарқ эмас. Қўлидан келганича мадад беришга одалган. Пойтахтда ҳаёт бошқачароқ. Ҳамма ўзи билан ўзи овера. Кимдир дангиллама уй қуриш, ким-

дир дабдала тўй қилиш ташвишда, ҳуллас дардаш кимса топиш қийин. Шунга қарамай, Тошкентнинг Муртазо акадай азим дарёлари бор.

Ҳа бу дарёлар сувида баҳра олган кишилар доимо дуо қилишди: "Шундай яхши одамлар бор бўлсин".

Айниқса, у кишининг бетоб бўлиб ётган кишиларни ҳолидан хабар олишдек хислатларини алоҳида таъкидламоқчи эдим. Ўзaro суҳбатларда фалон-ки фалон касалхонада ётганмиш деган хабарни эшитиб қолса бас, тезда таниш дўстларига телефон қилиб, уч-тўрт кишини уюштириб касалхонага шошилади. Хотираси ҳам жуда кучли. Кўпчилик танишларини туғилган кунларини унутмайди. Эрта тонгдан бир даста гулу дил билан танланган совғани кўтариб унинг ҳузурини одамларга яхшилик қилиш деб билдирган Муртазо ака Султонмуродов.

Муртазо аканинг журналистикага ҳаваси баланд бўлмаганда, балки, у киши билан танишмаган бўлармиди. Қайси газетда ишлаган бўлсам, ҳузуримга доимо мақола олиб келарди. Ўз мақоласини газетда босилишини жуда ҳам интизорлик билан кутиди. Муртазо ака эрта тонгдан республикамизда чоп этиладиган барча марказий газетлар билан танишиб чиқди. Ўзига маълум тушган мақола муаллифларига қўнғироқ қилиб, табриклиди. Шу боис таниқли журналистларнинг кўпчилиги Муртазо ака билан қадрдон.

Муқаддас ҳаётларимизда "Инсонларнинг яхшилиги бошқа инсонларга фойдаси етганидир" дейилган. Дарҳақиқат, Муртазо аканинг нияти ҳам, амали ҳам фақат яхшиликдир. Муртазо ака бирор кишини ғам-ташвишли қўриб турган бўлса, ҳеч қачон бефарқ эмас. Қўлидан келганича мадад беришга одалган. Пойтахтда ҳаёт бошқачароқ. Ҳамма ўзи билан ўзи овера. Кимдир дангиллама уй қуриш, ким-

дир дабдала тўй қилиш ташвишда, ҳуллас дардаш кимса топиш қийин. Шунга қарамай, Тошкентнинг Муртазо акадай азим дарёлари бор.

қўришиб юрадиганлар худди ўзини танимаганга олиб ўтиб кетишарди. Ҳа, беш бармоқ баробар эмас деганлариди, бугунги "орзу-ҳавасли" дунёда уст-бошинга қараб муомала қиладиганлар кўпайиб кетган. Шундан буён Муртазо ака тўй-маъракаларга чиройли костюм-шиму галстукларда бориш тамойилини бузмайди. Бизлардан ҳам шунга талаб қилиб қўяди.

Наврўз байрами кунини Муртазо ака телефон қилиб қолди. Шухрат Жабборовни олиб "Дархон"га келинлар, бир жойга борамиз. Келинларнинг жойда қўришди. Бир тоғора сома ва яна бир қанча ноз-неъматлар олиб марҳум ёзувчи Омон Мухторнинг уйига бордик. Таниқли адиб, Омон Мухтор Муртазо ака билан қадрдон бўлган экан. Ўзвучининг аёли ва қизи ташрифимиздан жуда хурсанд бўлишди. Адиб яшаган уйнинг битта хонасини аёли ҳафсала билан музейдек қилиб қўйибди. Ўша хонада Омон Мухторнинг ўзи ёзган асарлари ва турли тиллардаги минглаб китобларни қўришнинг имконияти бўлган. Яхшилик барча мурод-мақсадларнинг қалтидир дейди. Дарҳақиқат, ўша кунини Омон Мухторнинг руҳини шод этиб, оиласи ҳолидан хабар олганимиз жуда улуг иш бўлган.

Устозимиз Муртазо аканинг одамларга қилган яхшиликларининг сон-саногини йўқ. Тақдир бизни шундай инсонлар меҳридан баҳраманд бўлишдай бахт билан сийлаган экан, Яратганга шукроналар бўйсин. Муртазо исми унинг жисмига монанд — севилган, танланган деган маънони англатади. Гарчи одамийлик бир мактаб эрса, сиз шу мактабнинг муаллимидирсиз, дўстларингиз, шогирдларингиз наздида доимо шундай ардоқли бўлиб юраверинг, азиз устоз!

Дилмурод ҚИРҒИЗБОВ,
журналист

Тоғанимиз тўйларга буюрсин,

МУАММОЛАР ЕЧИМИНИ ЎЗИМИЗДАН ИЗЛАЙЛИК

Кексаларимиз, ота-оналаримиз ҳар доим дуога қўл очганларида: тоған-тутганинг тўйга буюрсин, ҳар кимни тўйларга етказсин, дея ният қилдилар. Дарвоқе, тўй сўзининг замирида халқимизнинг орзу-умидлари, миллий қадриятларимиз мужассам.

Ўзбек халқи учун бу сўз азиз, у билан боғлиқ умид, ишонч, қатъий муқаддас. Шунинг учун ҳам муқаддаски, айнан шу кунини ота-она ўз фарзандининг қамолоти, орзу-ҳавасига етишди. Энг яхши ниятларини тўй дастурхонига қўяди, янги либослар кийилади. Меҳмонлар қадимги халқимизнинг, ширин таомларни таъминлайди, шу кўп кунга атаб янги ўй-хўшларини сотиб олинади. Хуллас, тўй кунини жамийи эзгу орзу-ҳавасларимиз тантана қилади.

Лекин кейинги пайтларда тўй баҳонасида янгидан-янги одатлар кўпайиб бормоқда. Яқин-яқинлардаги виллоятимизда келин тўйларига бошқа ҳудудларга қараганда файзли, анчайин ибратли ўтказилган. Ортиқча дабдаласиз, овоз кутайтирилмас, қудаларнинг келишувлари асосида ўтган тўйлардан олам-олам таассуротлар қоларди қалбимизда. Айниқса, тўйдан бир кун олдин ўтказилган қиз йилларини худди Абдулла Қодирий асарида тасвирланган Қумушбинининг қиз йиллигига монанд бўларди. Келиннинг дугоналари йиллиги, қўларига хина қўйишлари, рақсга тушиб, қўшқиб ва лапарлар, шерьонликлар қилишлари. Бундай тўйларни онахонларимиз соғиниб билан эслайдилар. Боиси, чиройли ўтган бундай тўйлар учун ўз умрларининг гўзал манзиллигига айланиб, хотира кўзгусида нурафшон кун сифатида муҳрланган қолган. Бугунги тўйларимиз-чи?

Бугунги тўйларимизда ота-оналарнинг қадриятларини эслашнинг ўрни йўқ. Асосан, қиз йилларининг гўзал манзиллигига айланиб, хотира кўзгусида нурафшон кун сифатида муҳрланган қолган. Бугунги тўйларимиз-чи?

Бугунги тўйларимизда ота-оналарнинг қадриятларини эслашнинг ўрни йўқ. Асосан, қиз йилларининг гўзал манзиллигига айланиб, хотира кўзгусида нурафшон кун сифатида муҳрланган қолган. Бугунги тўйларимиз-чи?

Бугунги тўйларимизда ота-оналарнинг қадриятларини эслашнинг ўрни йўқ. Асосан, қиз йилларининг гўзал манзиллигига айланиб, хотира кўзгусида нурафшон кун сифатида муҳрланган қолган. Бугунги тўйларимиз-чи?

Бугунги тўйларимизда ота-оналарнинг қадриятларини эслашнинг ўрни йўқ. Асосан, қиз йилларининг гўзал манзиллигига айланиб, хотира кўзгусида нурафшон кун сифатида муҳрланган қолган. Бугунги тўйларимиз-чи?

ди. Тўй эгаси: "бор-ей", деб тўйга бошқа санъаткорни чорлай олмайди. Сабаби, бошқалари ҳам "банд бўлишди" ёки ёшлар элди "юрб тургани" дан бошқасини хоҳлашмайди.

Бу ҳам майли, фалон минг сўм пул эвазига, ўз "қадрини ошириб" тўй кунини ўзи белгилаб, хизматга бел болаган "санъаткор"нинг ҳеч бир жон қийинлиги, қўшқиларини бемажол фонограммага орқали "ижро этиб", даврани "қасир-қусур", "банг-бунг", "туп-туп"ларга тўлдириб берган санъаткорнинг аудио тасмадан нима фарқи бор?

Бундан 20-25 йил олдинги тўйлар қамқар, ихчам ва нурунийлар маслаҳати, дуоси билан ўтказилар эди, — дейди меҳнат фахрийси Лелиза Асқарова. — Айниқса, ёз кунлари қўлда ўтказилган тўйларда хонадонлар жонли овозда тўй даврагини айланиб ашула айтадилар эди. Лекин, минг афсуски, бугунги тўйларимизда кўпчиликнинг дилини ҳуфтон қилиб, асабини эвоғлайдиган ҳолатлар одат тусига айланмоқда. Охириги 10 йилликкача тўйларда хизмат қиладиган соҳада "договор" деган ибора ишлатилган...

Бугунги виллоятимизнинг чекка-чекка ҳудудларида ҳам замонавий қўлбаланд тўйхоналарни қўриб қўзимиз қувнайди. Кези келганда ёзда иссиқдан, қишда совуқдан қийналмасдан бемалол элта дастурхон ёзиб, тўй қилиш ҳам истиклол шарафоти, тинчлик тўхфаси дея эътироф этасан киши. Лекин янгида барпо этилаётган тўйхоналарнинг ҳаммаси ҳам талаб даражасида эмас. Яъни тўйхоналар биносини барпо этиш жараёнида акустика жойини тўғри танлаш, тўй залини шовқинга бардошлилиги, овоз тўлишга қидирилиши каби асосий талаблар эътибордан четда қолмоқда. Бундай эътиборсизликлар оқибатида хонадонларнинг катта-катта овоз кучайтиргич мосламалари билан ҳоҳлаганича баланд овозда қўшқиб, тўйга ташириб буюрганлар дилини хира қилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Солиқни сақлаш вазирлигининг 0227-07-сонли санитария қоида ва меъёrlари талаблари-

га қўра, жамоат жойларида, концерт заллари, театрлар, шу жумладан, тўйхоналарда шовқиннинг руҳсат этилган даражаси 65-70 дБ (дБдан ошмаслиги белгилан берилган, — дейди Хоразм виллояти ДСЭНМ бош врач Бактурди Норметов. — Марказимиз мухассислари томонидан виллоятимиздаги барча тўйхоналарда овоз кучайтиргичларнинг меъёр талабларига мос келиши ҳолатлари мунтазам ўрганилиб келинмоқда. Натижада қўра, белгиланган меъёр ҳар гал бузилаётгани кўзатишмоқда. Бу, албатта, инсон саломатлигига жиддий таъсир этиши маълум. Ортиқча шовқин туғайли қўшқилардан оғриқ белгиси пайдо бўлиши, организмнинг эшитиш функцияси вақтинчалик ёки доимий бузилиши мумкин. Бунинг натижасида одам сўзларни яхши қабул қила олмайди, уйқу бузилиши, ҳаёл қочиб безовта бўлиш, асаб тизимига жиддий зарар етиши ҳамда ишчанлик қобилиятининг пасайиши каби салбий ҳолатлар келиб чиқади.

Тўйларимиздаги яна бир ортиқча дабдала келин-куёвнинг "тўй сайри" маросимидир. Шунинг минг истиҳода билан айтмоқчимизки, ёшларимиз "гулянка" деб атайдиган бу маросим ҳаётимизга қандай кириб келди ўзи, бу билан ҳеч кимнинг иши йўқ.

Кекса авлод вақилларининг эътироф этишларига бундай маросим аввал ҳам бўлган, лекин бошқачароқ, ҳатто яқин-яқинларда ҳам бу чиройли ўдун ниҳон тўйларимизга ўзгача фойда, ёш қарига бирдай хушнудлик бағишлаган. Бу маросим ҳозирги кўринишдан мутлақо бошқача, миллий урф-одатларга мос равишда бўлган. Яъни, авваллари келин аравада, кейинчалик машинада янгилари ва дугоналари қўриш-узаги бошқарилган. Ўй б-уи бахт ва муҳаббатни, гўзал ҳаётни маҳз этувчи қўшқиб ва лапарлар қўйилган.

Ёшлар "гулянка" деб атаётган бу маросимни тўй сайли дейдиган бўлсак, бу "сайл"нинг турган-битгани фалдан бошқа нарса эмас. Сабаби, мана шу сайл учун қуёв томон келиннинг дугоналари учун каминда уч-тўртта сўнги русумдаги замонавий машина билан таъминлаш шарт. Мана шу "гулянка"лар орқасидан бесабаб жанжаллашувлар, бир-бирларини менсимаслик, исрофгарчилик ва автохоталар содир бўлаётгани ҳам бор гап.

1998 йил 28 октябрда "Тўй-ҳашамлар, оилавий тантаналар, маърака ва маросимлар, марҳумлар хотираларига бағишлан-

ган тадбирлар ўтказилишини тартибга солиш тўғрисида"ги фармон ва маҳаллий ҳокимликларнинг қарорлари қабул қилинган эди. Ушбу ҳужжатларда тўй, маросимларни тартибга, ортиқча чиқим ва дабдаласиз ўтказиш, афроддаги одамлар ҳол-аҳволини ҳисобга олиш, ўзини қўз-қўз қилиш, шухратпарастлик ва манманликка барҳам бериш борасида зарур қоидалар, йўл-йўриқлар кўрсатилиб, вазифалар белгилан берилган. Бироқ ҳали ҳам бундай маросимларга ўзича янги-янги қоидаларни қўшиб, урфга қирғатган айрим "уддабурон" оилаларнинг хатти-ҳаракатлари кишини уйга толдиради. Бундай ҳашамдор тўйларни кимдир маросимларимизни менсимаслик, дея бошаламоқда. Бундан ташқари, айрим тўйларда келиннинг оқ-сочик кийим билан давргага чиқиб келиши кўпчиликнинг ғашини келтиради. Бунга нима учун унинг жуфти ҳалоли бўлмиш қуёвга эътиборсиз қарар экан? Ахир, биз ўзбекча гурурли, ор-номусли миллат фарзандларимиз-ку! Минг афсуски, айрим ота-оналаримиз умри давомида қафтида авайлаб ўстирган қизини "замонавий" ҳолда давргага чиқишга рози бўлаётганлари ҳам ажабланарди. Натижада нархлари баланд ва миллийлигимизга мос келмайдиган келин либосларининг бозори ким ўзарга ўтиб, қаққонлашган.

Бундай "ода"ларнинг олдини олишда маҳалла раислари, диний маърифат ва маънавий-ахлоқий ишлар бўйича маслаҳатчилар ва ҳудуддаги отойилар жойларда тарғибот-ташвиқот ишларини олиб бориш, тўйларни қизқариш, вазмин ва файзли ўтиши учун зарур чораларни қўришлари керак эмасми? Ахир, тўй-маросимлар миллий кўзгуси, маънавий белгисидир. У билан боғлиқ удулларимиз ўзимизга мос, оиламиз иқтисодига муносиб тарзда ўтказсак, аввало, кўнглимиз обод бўлади. Кўнгидаги ободлик оила, маҳалла, она Ватан ободлигига ҳамоҳангдир. Қолаверса, улғайиб келаятган ёш авлодга миллий урф-одатларимизни асраш, тўйларимизни қадриятларга таянган ҳолда ўтказиш ҳамда ота-боболаримиздан қолган бой меросни намоён этишни ўргатиб боришга масъулмиз.

Дилрабо КУРЯЗОВА,
Хоразм виллояти

ИНСОН МАНЗАРАЛАРИ

Бекарга яқин, пешлаҳасида ниҳон ва бешиқ тўй маросимлари акс этган, арзон реклама тахталари осилган, одми тўйхонани қўриб юрагим шиг этди. Бирдан ҳаёлим қатида яна ўша оқшом намоён бўлди. Қачон бўлувди ўша тўй? Унда тўнғичим Жамол бир ёшга етмаган эди. Ҳозир мактабга боради, демек, олти йил бўлибди-да! Тўйхона ёнидаги дўконга кирдим. Бу ёрга нега кирдим, эски хотираларим билан оқшомнинг бўлди-ми? Демек, ўзимга алоқадор нени, кимнидир кўрмоқ истайман.

Тахтадан ясалган ва оқ гулдор елим дастурхон тўшланган пештахтада ширинликлар, сариқ, қирмизи ва яшил рангдаги арзон чанқовбости ичимликлардан бошқа ҳеч вақо йўқ. Дераза раҳадига чанг босган япалоқ радио шигиллаган сас чиқаради. Хонадаги озиқ-овқатнинг димиккан бўйи ва зах ис, бу ернинг бироз салқинлигидан далолат беради. Шу вақт кўзим гиниш терилган полда, ошик ёнида туллаган қучука тушиди. Ҳатто кучук ҳам, иссиқда ҳол-сизланиб ётарди.

— Ҳой, ким бор?..
Шу пайт ошқ эҳкиш уч-тўртта кесак урилиб, ичкарига ўн ёшлардаги бола билан бир қиз қочиб кирди. Улар мени қўриб ҳайратланишди.

— Уф-ф, нафас олиб бўлмайди-я, сув-пунинг борми? — елдиним мен.
— Ассалом, бирор нарса олмақчимингиз? — тўнғиллади бола.

— Ҳали сен дўкончимингиз, дўконингиз, тўйхонанинг ҳам кўчириб кетса билмас экансан-да.

— Нега ундай дейсиз? — бола қўмиллавериб, қизарган кўзларини катта очди, тиккайлан сочларини жаҳл билан силлади. — Ана, Сибмо ётибди-ю, пашшани ҳам киргизмайди. Ҳали Шохини қўтаришга кетгандим.

— Ҳа-ҳа-ҳа, — қулдим, — Симбонинг ҳам иссиқда мияси суюлиб қолган шекилли, келганимда кўзини ҳам очмади.

— Сиз ёмон ҳола экансиз. Шоҳи, ана сув, юзингизни ювиб ол, — шак этиб радио мурвати-ни буради ва кучугини бир тепди. Симбо гинишганча ўзини пештахта тагига урди.

"Севиб қолдим яна мен", деб қуйларди машҳур ҳофиз. Ҳаёлимда, ўша оқшом рақс тўшаётганлар ва улар орасида собиқ эрим Арслоннинг юзи ва Гулсанам томонга эгилган гавдаси пайдо бўлди. Узоқдан рақс тўшаётганларнинг қўларини, қўлидан қисилган қўзи, бахдан порлаётган ва сехрли тус олган юзларини кўрдим. Гўё даврда рақс тўшаётган ёш-яланлар, Арслон ва Гулсанам, ўзга нотаниш ва сирли бир оломонга айланиб қолганлариди. Бу ҳолда юрагини қуйди-ди, рақс дилимга гулу соларди. Бор, у қизни соҳилдан бураб, ерга тортиб ур, неча анқаясан, у одамлар ва ҳатто сеннинг олдинда эрининг қўлидан ушлаб рақс тўшатиш, дерди. Қизик, одамнинг қўй эшитиб, рақс тўшишда нима маъно бор экан? Ўзим рақс тўшишни ундай олмаганим учун, тўйда ўйин тўшадиган аёллар ва овулдаги рақсга тўшадиган қизларни, айниқса, ўша Гулсанамни ёмон кўрдим.

Бола катталарга хос вазминлик билан пештахтани тартибга келтириб, чангларини арта бошлади. У ҳаракатлари билан менга "бўлди энди, чиқиб кетинг" дерди. "Ўхш, Шохини кимдан қўтардинг?" дедим қўтирлик қилиб.

Шу маҳал, дўкон деворлари ва эшигига кесаклар кетма-кет қарсиллаб урилди. Бола яна мағрур овоз билан "ана улар" деб эшикка ишора қилди. Мен деразаларни қўмиллашдан қайтаетган ва ҳўл қиймиларини бошига соябон қилиб олган уч-тўртта болани кўрдим.

— Шохи билан синфдошимиз, — "тушунтириш" берди бола.

— Дилдора опанглар уйдакиман, қизларини кўрмадингизми? — дейман унга.

— Қўшимиз Дилдора опами? Ҳали уйига ўтиб кетганди.

Саратонда жижанак бўлган қўчадан чанг босгандан япроғини қўтаролмай, қовжиратган дараклар ёнидан ўтиб, Дилдоранингга бордим. Дилдоранинг деразалари йўлга қараган уйи чанг босгандан, эскириб, энжайиб қолганга ўхшарди. Оиланинг бўйи етган қизлари бир-бири

РАҚС Тўшаётган

билан ҳазиллашиб, қўлишиб, онаси Дилдоранинг дашномларини эшитмаганликка олар, эшитса ҳам "она, она" деб илтижоли ниҳон ташлаб, юмушларини қилишарди. Гўё опа-сингилларнинг ҳаракатлари, ўзаро муносабатлари ва қўлишиб замирида, ўзларининг қўли катталигини яширишга уриниш ҳолати бор эди.

Дилдора билан ўтирган хонага беш-олти маротаба қириб-чиқса ҳам, столга икки донга қотган қўрак, учта пёла, бир чойнақ чой ва бир тақсимча ерёғоқдан бошқа нарса чиқаришолмади. Шунда Ҳали дўкондан сотиб олган ширинликлар эсимга тушиб, елим халтачаларни шилдираганимча қизга узатдим.

Қиз гап нимадалигини англаб, дув қизариб, шамолдай елганича ғойиб бўлди. Бироздан сўнг, йўлакдан яна қизларнинг шўх қулгиси янгради.

— Дилдора опа, қизларини узатмадингизми? Унинг думалоқ кўзларига бирдан ёш қалқиб, семиз ва таранг юзидан из қолдириб янгиға тушди.

— Ўзингиз биласиз, қизларим ақлли, чиройли. Эшигимизни совчилар қоқавериб чарчатишди. Келишди, йингит ва қиз бир-бирини ёқтиришди, сўнг бирдан нодон отасининг ялагича эргашиб кетганини эшитиб айниб қолмади. Ахир, эримнинг пейёисталиги, ўйинчи Нигора билан кетиб қолганига биз айбормизми? Бир-иккита йингит эса отаси бор қизга уйланама, дебди.

— Шержон ака ҳали қайтиб келмадики? — сўрайман, унинг олдиндан қандай жавоб беришини билиб.

— Гулзоҳон, сиз борлигингизда кетгани, у ер ютюрингиз. Ҳозир бир-икки сўм пули, машинаси бор. Шунинг учун ялагичлар қўйиб юбормайдилар. Ҳали эртага пулини еб битирсин, кетига битта тепади.

Тепки еб, ҳавода учиб ерга қулаётган Шержонни қўз олдига келтириб, ўзимни қўлидан зўрга тияман:

— Машинасини олиб қолмабсиз-да?

— Вой, Гулзоҳон, — Дилдора калта қўлларини силқитиб қулади ва қишлоқ хотинларига хос олат билан ёқасини ушлаб туфлайди. — Туф-туф... машина эмас, унинг жонини оларсиз. У машина билан Шержон-да, бўлмасам, ўзини нимага аришини билди у. Жонидан кечса кечадилар, машинани бермайди.

— Ўзингиз шундан бери Арслонбекларни кўрдингизми? — дейман атайлаб Арслонбек исминга "лар"ни қўшиб.

Дилдора ўзи билмаган ҳолда мен истаган мавзудан сўз очди.

— Гулзоҳон, ҳозир уларнинг иши юришиб кетган, эсингизда бўлса, элатдагилар уни "мусичи" деб қуларди, ҳалити қороз-поғоз йиғиб юрди-ку, шунга...

— Ҳа, шундайми, билмаган эканман, — дейман зўрга қўз ёшларимни ютиб.

Болларни айланиб келай деб ҳовлига чиқаман.

Нарвоннинг энг юқори чўлига чиққанимда, юзимга шамол урилиб, қўларим "ялт" этиб очилди. Қаршимда дов-даракта қўмилган яккам-дуккам телевизор тарелкалари, сомонли бўғотлар, шиферсиз уйлар ва Моноқ ястаниб ётарди. Бу жойларни келин бўлиб тушган кунларимдан яхши қўриб қолганман, одамлар қариндошдай яқин, оқибатли. Собиқ эримнинг ҳовлисига орғиниб қарайман. Хотираларим, уйимда минг бора ўйланган ва баъзан қўз ёш бўлиб оққан уйлар юрак бағримни тилиб ўтади. Гулсанам деганлари тўйларнинг малласи эди. У аллақайда мусиқа мактабини тутатган, эгнига арзон матоҳ қиймиларини ҳам яраштириб кийиб, элат йигитларининг қўзини уйлатиб эди. Хуллас, ҳар тўйда эрим билан рақс тўшишни ёқтиришми ва зимдан қўз сузишини англаб қолганимда кеч бўлган эди. Ўша тўйда Арслон ва у қўл етмаси қўнган оққушлар мисоли айланиб, чарх уриб кетган эди. Бу овулнинг одамлари жуда ғалати: ёш-қариси тўй-маъракада завқланиб рақс тўшарди. Қишлоғимизда рақс тўшиш катта аёб саналарди. У рақс,

у тароват ва у ҳолатда бу иккиси ҳақида сира ёмон гапларни ўйлаб бўл

"ТИЛЛА БАЛИҚ" ҚА АЙЛАНИШ ОСОНМИ?

▶ КАТТА ЭКРАН

"Ширин ҳаёт", "Оркестр репетицияси", "Рексиссёр кундалиги", "Йўл" сингари машҳур фильмлар режиссёри Федерико Феллини: "Агар мен балиқ ҳақида кино ишласам ҳам у қисман ўзим ҳақида бўлади", деган эди. Бир қарашда жўн, ортиқча жимжимадан йироқ бу ибора асли теран фалсафа, нозик истеҳзога йўғрилганини англаш қийин эмас.

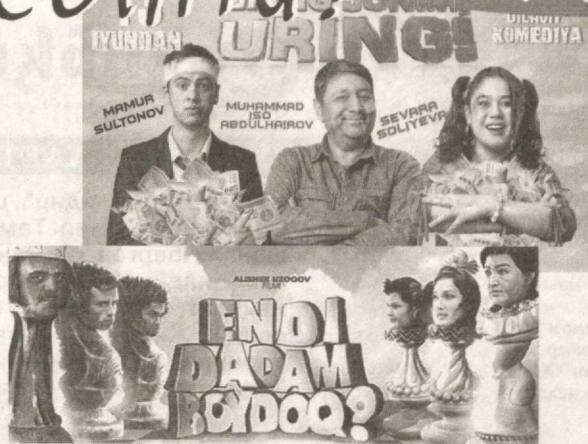
Зотан, ҳар қандай санъат асарида, аввало, ижодкорнинг "мен"и кўринмас экан, на томошабин, на мутахассис бирор ҳулоса ё туҳамга келиши, не дил янгилик кашф этиши даргумон. Биз эса жаноб Феллини мулоҳазаларини сал бошқароқ кўримда талқин қилмоқчимиз. Кино — худди бепан океандек чексиз дунё, унда айрим режиссёру актёрлар худди балиқдек эркин сузати, улар орасида ҳатто "тил-ла балиқ"қа айланганлари ҳам йўқ эмас, яна бир тоифа эса сув сатҳига тушиб олиб, шунчаки думини "ликиллатади", таассуфки, ана шу сохта ҳаракатларга маҳийё бўлиб, қармоқ ташловчи харидорлар кўпала топилди.

Бугун ўзбек киноси юқоридаги ташбиха бюртма давлат ва тижорат фильмлари аталмиш икки ўзганга ажралиб бўлди. Миллий кинематографиямиз ҳақида ижобий ва некин ҳулосалар айтишга имкон берувчи, бадий-ғоявий жиҳатдан пухта, томошабинни ўйлашга, мулоҳаза қилишга чорловчи фильмлар асосан давлат бюртмасига биноан сурутта олинаётди. Хусусан, кейинги йилларда катта экранга чиққан "Паризод", "Қудук", "Армонли дунё", "Кўрғин келди", "Ота", "Сотқин", "Ҳаётда", "Новда", "Зарб", "Ҳазонрезги" ва "Маъсума" каби фильмлар фикримизни тўла маънода қувватлайди. Мазкур картиналар маданий жамоатчиликда илиқ таассурот қолдирди, айтилаётган фикрнинг шаффофлиги, ғоянинг таъсирчанлиги, шаклнинг оҳорилиги билан томошабинларни ростмана кино поэтикасига ошно этди, ҳатто анча-мунча бахсу мунозараларга замин ҳозирлади. Масалан, Ғафур Шермухаммаднинг "Қудук" номи қиссаси режиссёр Мансур Абдуллоҳов таққинида ўзгача фильмага айланди, ҳар бир эпизодга фалсафий мазмун, миллий харак-

тер сингдирилди. Иттифоқ йиллари олис дашт қўйида яшаб, бир умр қишлоқ аҳлига қудук қазитган, аммо ўз оиласи учун шу юмушни бажаролмаган Лаллайнинг дарду кечинмалари, изтироблари фильмда маҳорат билан очиб берилган, шу боис картина умуминсоний миқёс касб этиб, бир қатор халқаро кинофестивалларда муваффақиятли қатнашган эди. Кинорежиссёр Собир Назармухаммедовнинг "Армонли дунё" фильмида эса кўримсиз, ташландик биёбонда боғ барпо этишни ниёт қилиб, яқунда шу орусига етган фидойи замондошларнинг ибратли ҳаёти асқ этирилади. Ёки таниқли режиссёр ва киноактёр Нозим Тўлаҳўжаевнинг "Зарб" номи фильмининг олайлик. Бугун онгли ҳаёти, қалбу шуурни доира чертишга бағишлаб, шундан маъно-мазмун топиб, зарблар садосига муҳиб тутинган уста доирачининг жозиб умри, ёш шогирдига шу ҳайратангиз санъатни гоҳо дашном, гоҳо сабот билан ўргатиши фильмда лирик-драматик услуб, бадий-эстетик ёндашув ила қўрсатилади.

Шу каби фильмларни эслай туриб, кўнглингиз бирдан ёришади, демек, бугун ҳам халқимиз маънавияти, дунёқара-шини юксалтириш, ёшлар дилини шакллантириш, кино орқали дўзал туйғуларини таран-нум этишни истовчи ижодкорлар кўп. Аммо, бир тарафда "чаппар уриб гуллаётган" давлат киносига қарама-қарши ўлароқ дилсизлигига маънавий-эстетик, ахлоқсизлигига беттачопарлиқни тарғиб қилаётган, бачкана ва беаъни кулги, сохта ва сунъий воқеаларга асосланган "замонавий", "супер", "оммабон" фильмлар пайдо бўлаётгани, ўша мақталган киноасарларга чоғиштирсак, кўнгли анчайин хира тортали. Бундай фильмлардан бирор жўли фикр ёки мантиқ излашининг ўзи ноўрин, шунчаки номларга назар ташласангиз кифоя, киносининг мақсад-

ёхуд яна ўзимизнинг кино ҳақида

муддаосию, савия-даражаси шундоқкина аён бўлади: "Қутилмаганда биланган тўй", "Биз севги йўлидамыз", "Ана, холос", "Қора танли божалар", "Қўқор аканинг коп-тоғи", "Ажаб бўлибди", "Муҳайё, Сурайё, Раъно, Муқаддас", "Уринг жоним, уринг", "Жаноб хотлогчи", "Менинг дадам буйдоқ", "Энди акам буйдоқ", "Қуйдирги куёв", "Тош табиғи"... Тагин шу "валомат фильмлар"нинг бари катта-катта афшарларга жойлашиб, марказий кинотеатрларга гажум кўчаларни тўлдирган тургани, "фильм ташаббускор"лари эса "яратган образи, сёвма машаққатлари"дан сўзлаб "ҳасбу ҳол" қилганини кўрганда, таниқли алибимиз Эркин Аъзам айтмоқчи, "Жевачка" чайнаш осони, бодом қақиш? — дея илдолабди қоламиз. Кунда-кунора "дунёга келаётган", воқеасию қарама-қарши, тили-эпизодига бир-бирига ўхшаб бундайин "хонхатта"ларнинг "муаллиф", "ижодкор", "бадий раҳбар"лари ҳам тайин: ўша-ўша, "севимли", "суякли", "ардоқли" санъаткорлар... Бир кўча жаргонларини пайдар-пай айтиб, "мас-харабоз"лик қилса, бири футболка устидан галстук тақиб, "замонавий имиж" яратди, яна бири эса кекса бўлса-да, "май-ка-шортки"да чопқиллаб, кинингидир қитқил-патига тегади...

Сўзимиз исботсиз бўлмасин. Режиссёр Жаҳонгир Аҳмедовнинг тез-тез телеканаллар орқали намойиш этилаётган "Ана холос" комедияси жуда "ажойибу ғаройиб" сюжетга қурилган. Ошна-оғайинлари, оила аъзолари билан доимо ҳазиллашган оиладанган бир ҳазилвон киши (актёр Матёқуб Матчонов) чўмилиш чоғи "Чўқямман!..." — дея галгаги уйдиргани ўйлаб топди. Солақ урлоқлар дўстини ўлдига чиқариб, ортга қайтишди,

"марҳум"нинг аёли, фарзандлари дол солиб, аъза туттишди. Ҳазилкаш эса "тирик ар-воҳ"та ўхшаб тентираб юрди, маҳалласига борса, ўтган кетганнинг ранги ўчиб, тум-тарақай қочди, ҳуллас ўзининг тирикчилиги, ўлим — навбатдаги ҳазил эканини исботлаш учун елиб-югуриши фильм асосини ташкил этади. Фильмни "ичак узиб" кўрган мухлислар асли шу хашаки томошадан не мақсад кўзланганини изохлаб беролганда, бирор эътирозга ҳожа қолмасди. Шунчаки, ясама кулги, омавий маънавоичиликни комедия деб қабул қилаверсак, шу жанрга мансуб ўзбек ва жаҳон киносининг мумтоз намуналарини қайси мезону ўлчола баҳолаймиз?!

Россиялик машҳур ширк артисти, олашумул масхарабоз марҳум Олег Попов бир умр бегубор табассумини сақлаб, миллионларга шодон қайфи-ят улашган санъаткор "Ёлгон кулги билан кимидир авраш — санъатни алдашдир", деган эди. Дарҳақиқат, кулги замирида ҳаётини ҳолдаси, бадий ё ижтимоий асос бўлмас экан, бундай комедиялар ўткинчи майлларни қитқиллаб, шууримизни ҳар турфа пучмоқларга тўлдирди. Натижада, "ярим тўнда баян излаб, саяқ юрган йигит" ("Тундан тонгача"), "бир-бирини қалтаклаб, пул ёғилдиган оила" ("Уринг жоним, уринг"), "қийқирик ҳанго-маларни бошдан кечирувчи куёв" ("Қуйдирги куёв")ни табиий қизқиш ва кайфият ила томоша қилаверамиз.

Энди эса катта экранда янграётган, таассуфки, кўпчилигимизни беътибор қолдираётган "кино иборалар"га қўлоқ тутасак: "Ҳозир шу турининг-да запчас кўп ташийми?", "Короче, бўтган сирпан", "Хў, нимала дивосан тирилла", "Томинг кетиб қолди-ми?", "Ўтируриб занглаб

қомадинми?" Бу-ку, тишини-тишга қўйиб, базур чилдас бўладиган "сўзлар" холос, айрим "лафз"ларни айтишга ҳатто тил андиша қилади, "ҳа, энди", дея қўл силташ энг осон йўли, бироқ "зиёлиман" деган мардумнинг ҳаққи бор-микин бунга?

Очигини айтганда, қай бир даврага борманг, хусусий фильмларнинг бутунги ҳолати ҳақида ёздириб, дарду алам ила сўзлаётган қуюнчақ инсонларни кўрасиз. Таассуфки, тижоратий фильмлар теграсиди жа-раён ҳар қанча танқидбон бўлмасин, уларнинг фаолиятига дахл қилиш ёки чеклаш — мутлақо имконсиз, боиси хусусий кино бу — аввало, санъат, бинобарин, санъатда моддий манфаат ёки истезмо-чилик кайфиятининг кучайи-ши пировардиди, уни бадий-эстетик хусусиятларидан мо-суво этади. Шу маънода, ки-нога тадбиркорлик сифатида кўр-кўрона ёндашиш тўғри эмас. Фикримизга, хусусий ки-носулҳияларда кузатилаётган юқоридаги каби ҳолатларнинг олдини олиш учун "Ўзбеки-но" Миллий агентлиги ҳузу-ридаги Бадий Кенгаш аъзо-ларида тижоратий фильмлар на-зоратини тўла топириш до-зим. Шу йўл билан фильмлар-ни саралаб, томошабинга му-айян озуқа берувчи, мақбул киноасарларни катта экранга олиб чиқиш мумкин деб ўй-лаймиз.

Маънавиятнинг муҳим жа-ҳаси бўлиши кинони бундайин ҳунук манзаралар холи этиш, арзон ва бачкана томошалар-дан халқимиз, айниқса, ёшлар-ни ҳалқимиз — шу жамиятга яшаётган ҳар бир фикрловчи шахсининг вазифаси десак, айни ҳақиқат бўлади. Шундай экан, кинога вақт ўлдирувчи ё ҳордик чиқарувчи оддий эрмак сифатида қараш, фильм мо-ҳиятини унутиб, фақат ташқи ху-сусиятларига маҳийё бўлиш — зинҳор-базинҳор тўғри ёнда-шув эмас. Иттифоқ, таниқли Ҳолливуд режиссёри Алфред Хичкокнинг топиб айтган бир ибораси ёлға тушади: "Кино бу — барча зерикарли воқеа-лар қирқиб ташланган ҳаёт-дир". Дарҳақиқат, сурутта оли-наётган ҳар бир фильм ҳаёти-мизга рангинлик ва мазмун ба-ғишлаб, бизга аён-ноаён олам-нинг янги қирраларини кашф этса, демек, кинотасмалар ҳам худди қурраи заминдек чарх уриб айланаверади.

Шоҳрух АБДУРАСУЛОВ

▶ МУТОЛАА

Эркин Воҳидовнинг "Сўз латофати" китобини ҳайрат ва ҳаяжон, фахру ифтихор билан ўқидим. Мўъжазгина бу китоб менга бир олам қувонч бағишлади. Кўнглим тоғдек кўтарилди. Очигини айтсам, ундаги кўпгина мақолаларни "Китоб дунёси" газетасида ўқиганимдаёқ сирли-сеҳрли дунёга тушиб қолгандек бўлган эдим. Мана нихоят, улар бошқа мақолалар билан бирга яхлит китоб ҳолида чиқибди. У эркин рух, тоза нафас маҳсулидир.

ЛАТИФ СЎЗ ТАЛҚИНИ

Бу ажиб талқиноти шоирнинг ўз таъбири билан айтганда, "Сўз оламига саёҳати" дейиш лозим. Эркин ака сўзга нихоятда катта ҳур-мат билан "Яралишдан мўъжиза" деб қарайди. У китобнинг бошида ҳазрат Навоийдан нихоятда теран маъноли тўрт қатор парча келтири-ди ва унинг маъносини шоирона нигоҳ билан ёритиб беради:

Сўз келиб аввало жаҳон сўнгра,
Не жаҳонки қави ила макон сўнгра.

Чунки маъжуд бўлса нуқтаи кун,
Бўлди маъжуд тоза, йўқса кукун.

Эркин ака бу шеърини парчага сингдирилган ғоя ва қарашлар-нинг маъзини солда қилиб қақиб беради. "Яъни аввал Сўз келган, Аллоҳнинг "бўл" нидоси келган ва майда заррачалар оламидан янги олам яралган. Агар шу илоҳий Сўз келмаганда олам қуқулгичга қолган бўлар эди.

"Сўзнинг илдиизига етган киши дунёнинг тағига етгандек баҳра то-пади. Инсоният тарихи сўзлар қисматида яшириниб ётар экан", деб таъкидлайди шоир. Бу галда ҳам катта ҳикмат бор. Дарҳақиқат, сўзлар бизга ўтмиш воқеаларни, ажадоларимиз қимлигини, оларнинг бош-дан қандай кунлар ўтганини сўзлаб беради. Эркин ака олис мазийдан бизгача етиб келган қўнра сўзлар билан тиллашиб, уларнинг бағрига жо бўлган ўлмас ҳазиналарни, ноёб маъно қатламларини илҳом ва завқ билан очиб беради. Ўзи излаб топган танжиналарни саховат билан бизга тақдим қилади. Китоб узок йиллик изланишлар, мушоҳада-лар мулоҳазалар маҳсули экани ҳар бир жумла, ҳар бир саҳифада жилованиб турганини сезамиз ва уни мароқ билан ўқиймиз.

Китобда муаллифини Алишер Навоий ижодида бўлган меҳри шундоқ уфуриб туради. Шоир оила тилимизга хос нафосат ва те-ранлик ҳақида сўз юритар экан, улғу бобомиз меросидан кўп мисоллар келтириди, улардаги теран маънолардан ҳайратга тушади. Даҳонинг ўзи: "Фурс алфозин киши мендек кўпроқ билмайдур", — дейди "Муҳокаматул-луғатайн" рисоласида: "Туркий ва форсий ва ҳиндий асл тилларнинг маншадир" (яъни асоси, келиб чиққан) деб ёзади. Эркин ака ҳазратнинг мана шу эътирофига сўнган ҳолида ўз китобининг "Уч дарадан сув ичган денгиз" бобида шундай дейди: "Ўзбек тилининг буюк денгизи яна шу уч буюк дарё — туркий, арабий ва форсийдан сув ичиш баробарида лотин, хитой, ҳинд, мўғул, рус, европа тилларидан баҳраманд бўлган. Олимларимиз аллақачон унут бўлиб кетган қўнра санскрит сўзларини ҳам тил ҳазинамиздан топганлар. Шу сабаб тилимиз бой. Ҳеч бир тилда бўлмаган шаклдош сўзлар санъати — туюқ ўзбек тилида бор. Ҳеч бир халқда йўқ аския сўз йўқини бизда мавжуд. Шундай экан, бу қурадли сўз денгизига гаввос бўлиб сузиш осон дейсизми?..

Эркин Воҳидов йиллар давомида сўзлар билан тиллашиб, сўзнинг қалбига қўлоқ солиб келгани, тинимсиз излангани китобнинг ҳар саҳифасида товланиб турибди. Шоир "Сўз оламига саёҳат" қилар экан, диққатини одамдоқ ишлатган биринчи сўздан тортиб, тили-мизда қуёш ўнган ортиқ ном билан айтилишгача ҳайрат билан сўзлайди. "Олимлар, топиб беринг, — деб ёзади у, — қайси тилда қўшнинг ўнган ортиқ исми бор?" Қайси тилда осмонни камалат рангларидек етти хил ном билан атайдилар? Шоир бу ҳайратомуз саволларига мўъжис жавоблар топади.

"Осмон, фалак, чарх, гардун, фазо, қўқ". Булар дафбатан халғга келганлари, холос! Арш, даввор, мину сингари ҳам ишлатилган хос сўзлар ҳам саналса, рўйхат янада узакли. Шоирнинг мантиқи, жўли жавобларини ҳайратланмасдан ўқиш мумкин эмас! Шоир да-вом этади: "Алишер Навоий туркий (ўзбек) тилидаги ўзга ҳаракат номи, яъни феълларни санаб, форс тилида уларнинг мўқобили йўқ эканини айтганлар ва туркий тилимизнинг бойлиги, қурадлини намо-йиш этганлар". Бу мисолнинг ибратли жўли шундаки, ҳар икки буюк шоир биронта тили, жумладан, форс тилини заррча камсит-майдилар, бу тилларни холис қўйсалаб, бор ҳақиқатни айтишлар ва туркий тил форсийдан кам эмаслигини алоҳида таъкидлайдилар.

Эркин ака китобнинг "Энт аввалги сўз" қисмида шундай ёзади: "Холиқи оламнинг "Бўл" деган сўзидан борлиқ яралган, инсон бунёда-га келган. "Сўн олимларнинг инсоният айтган энг биринчи сўзлар-и товушларга тақидан пайдо бўлган деган фикрни туркий сўзлар мисолида ривожлантиради. Бу ўринда ҳам сўз излаб топган сўзлар-нинг маъно товланишларида, мантиқан тўғрилигида та бермай ило-жимиз йўқ. Ўзингиз маъзини қақиб кўринг: шоир айтганидек, "то-дан шовуллаб тушган сув шовва, шар-шар тўқилгани шаршара, қуш-ларнинг чуруқ-чуруқ қилгани чумчуқ, лак-лак қилгани лаялак (лак-лак), қанғиллагани қарға бўлади-да!".

Эркин ака ибтидоий одам айтган биринчи сўз ҳақида ҳам теран мулоҳаза юритиб, чинакамига "Сўз мулкига саёҳат" намунасини кўрсатади: "Ёввойи одам тошни тошта уриб чак этган товушини эшитгану, чак дея овоз чиқариб ўзининг биринчи сўзини айтган. Тошни тошта қаққан, ёнғоқ қаққан, боласига ҳам "чақ!" деб буюр-ган. Бора-бора тошдан ўт чиқариб уни ҳам чак деди.

Қудка чак этиб ёнган олов ҳам чак бўлди. Кейинчалик қақмоқ, чақин, қақмоқтош, сўзлари пайдо бўлди.

Бу сўзнинг маъно қўлами кенгайиб борди, аммо ўзгаи ўзгармай қолавери: тош ёки идиш-товоқ бир-бирига урилганда учган ер чақа, қоқилганда оёқ бармоғи чақа бўлади, кўп қатланган одамнинг тили чақа. Маъно тобора кенгайиб борди: "майда пул чақа, майда болалар бола-чақа, қақалоқ".

Бу сўзнинг ижтимоий маъноси кучайиб борди: гап қақиш, ча-қимчи, чақмачақар, қақиш, чақимчилик, қақув, қаққақлашув сўзла-ри пайдо бўлди.

Шоир мазкур бўлимини чиройли лутф билан тутатади: "Башират тош қақишдан сўз маъзини қақишгача бўлган масофани миллион йиллар ичида босиб ўтди. Биз ҳам сўзлар билан чақ сўзнинг аччиққина маъзини қақдик, чақ тўғрисида қаққақлашиб олдик".

Ўзбекистонда жаҳон туршуносларининг 3-контресси ўтказилган пайтда Георгий Қора деган венгер олими билан танишган ва у билан ўзбек тилида гапашган эдим.

Ундан хорижий туршунос олимлар ҳақида сўрадим. У аввал ўз исм-шарифиди "Қара" сўзини изохлаб, бу сўзлардан "Қора"нинг ўзи деб айтган ва бир қанча йирик олимларнинг номини тилга олган эди. Шунда Вадрогилетти исмининг илк марта эшитилганим. Георгий Қора юртига қайтгач, мен ишлаб турган "Шарқ юлдузи" журналга "Вамбериннинг шоғирди Мулла Исҳоқ" номи мақола ёзиб юборди. У журналда эълон қилинди. Эркин ака ҳам ана шу асли венгриялик олим Вадрогилетти билан танишиб, исмининг маъно-сини сўраган экан. "Сўз латофати"да ёзилишича, бу исм соф туркий ўғуз лаҳжасида Вадрогилетти, яъни Вадр (ой) ўғли кетди деган маънони билдиради. Бу ҳақда "Ой фарзанди" бўлимида мароқ билан ҳикоя қилинган. Китобнинг деярли барча боблари ана шундай из-лай-излай топиладиган қадимий сўзларнинг инжа таҳлилидан иборат.

Эркин Воҳидов тил заминасини ардоқлаб, сўзларнинг бағрига қўлоқ солар экан, сунъий талқинларни рад этади, нозик, беозор юмор билан улар беаъни уриниш эканини кўрсатиб, исботлаб беради. Масалан, граммининг — гирромга, матраснинг — мадрасага алоҳаси йўқлигини ўз табиғига монанд ҳажв, енгил кулги билан кўрсатади.

"Яқинда бир ўртоғимиз, — деб ёзади у, — янги гап топиб келди: Аргентинани ўзимизнинг аргин деган уруғимиз очган эмиш, Арген-тина — аргин тинган жой экан. Бу кашфиятга жавобан бошқа бир дўстимиз қочирим қилди: — Галинг тўғри. Бу юртдан чиққан Мара-дона ўзимизнинг Мардон бўлади. Чили — чиллакчан, Қуба — Қува-дан олинган. Яна биров Аляска ҳам ўзимизнинг сўз, сафарга чиққан ўзбек, қаёққа кетясан деган саволга "олиста", деб жавоб берган, ўша "олиста" Аляска бўлган, — деди. Аския пайрови улаиб кетди".

Шундай бегубор, дўстона, майин кулги билан йўғрилган ҳазил-лар шоирнинг ўзига хос топиламалари. "Сўз латофати" бизни баҳсга, мунозарача чорлаши билан ҳам қадрли.

Ортиқбой АБДУЛЛАЕВ

АЁЛ

Аслида бу ҳолатни ордан қанча йиллар ўтиб кетган бўлса ҳам, тушунтириб беролмайман, менга бир бало бўлган эди. Мен Арслонни бир марта рақс тушгани билан Гулсанамни бўлиб қолмаслигини, уни қўчгани билан, кетидан эр-гашиб кетмаслигини билардим, лекин ичимда бир қоралик бор эдики, у юрагимни омонсиз пармаларди. "Кўз олдимни зулмат қолаганча, Гулсанамни итариб юбориб Арслонни давралан судраб олиб қичқим, даврадагилар "оҳ" деб юборди. Гулсанам йиқилган столда идиш-то-воқларнинг сингани ва оломоннинг "на бўлди?" дея турванганини эшитдим. Мен аини ўша ла-ҳзада эримни на рақш қилар, на давралан олиб кетишни истар, фақатгина шу муддатда, вақтда, лаҳзада ёнаётган юрагимга далда бўлиш, маъ-лум даражада кўпчилигининг олдида ўзимни кўрсатиш учунгина, бошлаган ишимни охири-га етказишни йўлардим. Бу қилигим оқибатида юзимга шапалоқ тушди, бир жуфт оловли кўз порларди, жонимдан яхши кўрган одамимнинг юзига тикилдим. Енгилларин, оғриқларим ва ҳаяжоним, кўз ёш бўлиб оқди. Кўз ёшларимни одамлардан аширолмадим.

Кетдим, кетавердим. Мен онамнинг уйига икки боламни эргаштириб, етиб боргунимча йиллар ўтиб кетгандай эди...

Ўтирилиб йўлга қарардим. Ўша йўл бўйида-ги, эшикларини чим бостан тўйхонада бах-тимни бой берган эдим. Овулнинг не-не ёш-ларини бахтли этган, бахт тилакларини, қадаҳлар жаранглаган тўйхона, мени толесиз этганди. Энди йилларки, пушаймонлар, тавбалар, кўз ёшлар ва беҳуда қасамлар ичимни кемиради. "Опа, тушинг энди!" дейди зорланиб Дилдо-ра. "Ҳозир анови нарсаларни бир кўрай де-дим, зўр ёнар экан.

Қўшни ҳовлидаги хотин негадир таралду-ланиб, чор-атрофта ёйилиб кетган патларни, ёстиқ жилд парчаларини ва "чирсиллаб" оти-лан ўтинларни териб оловга отди. Унинг қора-чиққиларида пушаймон ва саросимали туйғулар йилт этиб, жазавали рақс тушаётган олов ҳук-ми

рон бўлиб олди. Балки бу хотин, ёстиқ патла-рини кўртлади деган баҳона билан эрининг хотирасидан айларишга ва у кўнларин йўқ-тишга бел боғлагандир. Энг аввало ёстиқлар, сўнг кўрпачалар, кўрпалар, тўшаклар, чойша-блар бир-бир ёнади. Хотиралар ҳам ёнади.

Айвонингда бир туп узум,
Шохлари дўзум-дўзум,
Охтараман сани ўзим,
Бу ерларга нага галдинг?
Тилло соҳиди қадамингга,
Ошиқ бўлдим адабингга,
Мани ташлаб юрганингда,
Бу ерларга нага галдинг?

Асли ўзи бу ерларга нега келди, кимни из-лаб келди?

Вақт ўтиши билан вужудда май каби ўткир-лашаётган оғир дарди, қўпайиб кетган жавоб-сиз саволлари уни Дилдоранинг томига етак-лаб келган эди.

Мана қаршисида бой берган бахти соҳиба-си, мана кўр, шунини истаганимнинг, ўлдинг шу ерга етиб келгунча, болаларинга минг хил баҳона топдинг, ана кўр.

рурликлар, таънали нигоҳлар ва сўнгги хоти-рлар ёқилиши билан қандай яшайсан, ум-рининг сўнгига қалар бу хотира юқини кўта-ришга кучинг, сабринг етарикман?..

Икки оламдан, томдан ва ердан бир-бири-га тикилаётган икки кундошнинг нигоҳлари учрашади. "Воҳ! Бу ким?" Назаримда том би-лан қўшилиб қалқидим. У Гулсанам эмас, та-мом бегона хотин, оқ-сарикдан келган, заҳар-лиги юзидан билиниб турган оғзин бир аёл. Нафасим бўғзимга тикилиб, қорачикларим ҳаракатсиз қотиб қолди.

Оққуш, оқуларнинг аввал оёқлари, чиройли гавдалари, қанотлари ва қўқма мағрур чўзил-ган тумшуклари ҳамда катта-катта мунгли кўза-рини олов тиллари, тутунлар ямлай бошлади. Оқулар, оққушлар, зебралар ва ҳатто расмдаги бошқа қушлар, қанотли фаришталар ҳам ёниб кетмаслик учун қўқма талпинарди.

Бир замонлар тақдирга қилган хитобимнинг, акс-садолари қайтиб келмоқда эди.

"Э, анови Гулсанам раққосини сўраясиз-ми? — пастан Дилдоранинг ҳорин овози эши-тиди. — У эрга тегмади, шўрлик касал бўлиб ётиб қолган экан. Яқинда кўриб қолдим, чўдай озиб кетган. Ўлиб қолмаса гўрга эди. Опера-ция қилиб бир буйрагини олдирган экан".

Қўшни ҳовлидаги хотин, туйқус ўзига кел-ди, барчасидан биратўла қутулишни истаган-дай, қучоғиди катта-кичик ёстиқларини оловга отди. Менинг ёстиқларим, тўшларим, орузла-ри ва хотираларим ёнишни истамагандай, бурқиб тутай бошлади, аввал ҳовлини, сўнг бутун дунёни ёнамаган хотираларнинг тутуни қоплади. Аёл ҳаракатларида асабийлик, жаҳд, ҳаяжон ва саросималик бор эди.

Бу даргоҳда менга алоқадор барча ашёлар ёниб битмоқда (энди мени ҳеч ким, ҳеч нарса эсламайди), аммо Арслон кўринмасди.

Мен ёнаётган оқулар ва қанотли фариш-таларни совуққонлик билан кузатарканман, кўз ёшларим юзимни ювиб тушаётганини сезмас-дим.

Тушишга чоғланиб, нарвоғча қўл узатган чоғимда узоқда, тўйхона олдидаги майдонча-да Искандар ва қизингиз сув сепилиб юр-ганини кўрдим. Кучути қорни тўйган чоғи, тин-май қиз ва боланинг атрофини айланиб чо-парди. Улар дўқоннинг олдида эски гиламча солган, гиламчаннинг акси осмонга тушарди.

Саломат ВАФО

Кўхна Шош бағридаги жавоҳир

► МОЗИЙДАН САДО

Кўхна Шош бағрида тарихнинг неча минг йиллик сирлари яшириниб ётибди. Бугунги ёруғ кунларга етгунча унинг қанчадан-қанча халқпарвар, ватанпарвар фарзандлари, улуг алломалари меҳнати, уларнинг буюк хизматлари ҳам ана шу тарих қатида эди. Халқимиз ўз эрки, истиқлолига эришгач, аждодлардан қолган маданий-маърифий меросни тиклаш, юзага чиқариш мақсадида кенг кўламли ишлар амалга оширилди.

Маънавий қадриятларимиз тикланиб бораётганига жаҳон афкор оммаси, бутун мусулмон олами ҳам ғувоҳ бўлди ва бунга эътироф этди. Ислон Конференцияси Ташкилотининг таълим, фан ва маданият бўйича муассасаси — АЙСЕКО 2007 йилда Тошкентни Ислон маданияти пойтахти деб эълон қилгани ана шу эътирофнинг тасдиғидир. Бундай мақомга эришгунча юзлаб эзгу ғоялар амалга оширилди, қанчадан-қанча бунёдкорлик ишлари олиб борилди, улуг аждодлар, азиз авли-

нинг баландлиги 57 метрни ташкил қилади. Булар ўз мактабига эга минорасозларнинг мумтоз услуби уйғунлашган ҳолда тикланган бўлиб, ўнг томондагиси хоразмлик, чап томондагиси эса самарқандлик усталарнинг ижод маҳсули экан. Масжид ҳовлисига киришингиз билан узунлиги саккиз метрдан зиёд нақшкор устунлар кўзни қувонтиради. Булар Ҳиндистондан келтирилган сандал дарахтидан ясалган. Жами йигирмата устуннинг шакли саккиз қиррали бўлиб, уларда Тошкент ҳунармандлари услуби намоён.

ёларнинг номлари қайта тикланиб, улар мангу кўним топан муборак қадамжолар обод қилинди.

Минг йиллардан буён яшаб келатган Ҳазрати Имом мажмуа ҳам ана шундай осори-атиқалардан биридир. Кексаларнинг гапига қараганда, яқин ўтмишда ушбу даҳлаги масжид-мадрасалар ва бошқа тарихий ёдгорликлар авайлаб-асралмаган, тор, эгри-бугри кўчалар кўлда тозаланмас, чиқинди, уюмлари тўпланмаган қаровсиз аҳволда бўлган. Ҳазрати Имом мақбараси атрофи аввал мол бозори, сомон бозори бўлган, кейинчалик бу ерда, чайқов бозори очилган. Бароқхон мадрасаси ҳужраларида оверупалик ногирон ва сўққабослар яшаган. Бошқа меъморий ёдгорликлар, қадимжоларнинг ҳолати ҳам бундан яхши бўлмаган, албатта.

2007 йил бошида Ўзбекистон Президентининг фармони билан Ҳазрати Имом жамоатчилиги жамғармаси ташкил этилиб, мажмуанинг асл тарихий қиёфасини тиклаш учун кенг кўламли қурилиш-таъмирлаш ва ободончилик ишлари олиб борилди.

— Мажмуада учта қадимий иншоот бор. Булар — XVI асрда қурилган Бароқхон ва Мўйи Муборак мадрасалари ва Ҳазрат Каф-фол аш-Шошийнинг мақбараси. Ушбу мақбаранинг ер қисми XI, тепа қисми XIV асрда қурилган, — дейди Ўзбекистон Мусулмонлари идорасининг музей-кутубхонаси бош мутахассиси Мурод Ғуломов. — Президент фармони эълон қилингач, олти ой мобайнида мажмуа янгича қиёфада қад кўтарди. Дастлаб тўрт ой ичида Ҳазрати Имом жоме масжиди барпо этилди. Сўнг Ўзбекистон Мусулмонлари идорасининг янги биноси, кейин 1969 йилда очилган Имом Бухорий номидаги олий маъхал, яъни ислом институти биноси қайта таъмирланди, атрофлари ободонлаштирилиб, талабалар учун ётоқхоналар қурилди. Бундан ташқари, шу учта иншоот ва "Тилла Шайх", "Намозгоҳ" масжидлари ҳам қайта таъмирланди, янги майдонлар, йўллар барпо этилди. Ушбу иншоотларнинг барчаси мазкур мажмуага кирди. Унинг янги қўрилиши қадимий анъаналар асосида яратилган.

ҲАЗРАТИ ИМОМ ЖОМЕ МАСЖИДИ
Масжиднинг икки томонида кўкка бўй чўзиб турган миноралар

Ушбу мақола Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги нодавлат-ношароат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш Жамоат фонди томонидан давлат гранти ажратилган "Утмиши улуг халқнинг келажиги ҳам буюк бўлади" номи лойиҳаси асосида chop этилмоқда.

Наврўз Аҳмадхон топшириғи билан сарой меъмори Ғулом Ҳусайн лойиҳаси асосида қайта қурилган).

Авлиё хилхонаси ўзининг ажойиб шакли билан диққатни тортди. Каф-фол аш-Шоший мазори зиёратгоҳ бўлгани учун мақбарага саёҳатчилар учун қўноқ шакли берилган. Катта залдан ташқари зиёратчилар учун қурилган уч қаватли ҳужра — бурчак устунли хоналардан иборат. Ушбу хилхонада яна бир неча мўътабар зотлар қабрлари ҳам бор. Ҳозиргача қўллаб-зиёратчилар Каф-фол аш-Шоший мақбарасига келиб, ундан маънавий ёрдам ва дуо оладилар.

Айни пайтда "Ҳастимом" деб аталадиган жой шу мўътабар зотга нисбат бериб айtilади. "Ҳазрати Имом" сўзининг қисқарган шаклидир.

БАРОҚХОН МАДРАСАСИ

Тошкентнинг кейинги беш юз йиллик тарихига ғувоҳ ушбу мадраса қадимий илм-фан, маданият ўчоғи саналади.

1554 йили Шайбонийлар давлати Мовароуннаҳр хони бўлган Наврўз Аҳмадхоннинг умри ҳарбий юришларда ўтганига қарамай, халққа муруватли, мулойим табиатли киши бўлган. Шу боис уни "Бароқхон" деб ҳам аташган. Бароқхон мадрасаси 1502—1770 йиллар оралиғида босқичма-босқич қурилган. 1917 йилга келиб, мадрасани ётоқхонага айлантиришган ва унинг тарихий қўрилишига ўзгартиришлар киритилган. 1936 йилдан бошлаб эса кўрлар жамияти ва омборхонаси сифатида фойдаланилган. XX асрнинг 50-йилларида мадраса Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний идораси ихтиёрига берилган. 2007 йилда эса буткул қайта таъмирланди.

МЎЙИ МУБОРАК МАДРАСАСИ

Янги жоме масжидининг шимоли-ғарбида мўъжазгина тарихий бино бор. Ушбу иншоот ўн бешинчи асрда Бароқхон мадрасаси қаршида қурилган. 1856—57 йиллари эса Кўқон хони тайинлаган Тошкент ҳокими Мирзо Аҳмад қўшбеги амри билан мазкур мадраса пишиқ гиштдан қайта таъмирланган. Тарихчиларнинг маълумотига кўра, ушбу қадимжода пайғамбаримизнинг соч толалари сақланган. Мажмуадаги катта қурилиш-таъмирлаш ишларидан сўнг Мўйи Муборак мадрасаси ҳам янгича қиёфа касб этди ва муҳафиз Усмон музей-кутубхонасига айлантирилди. Ушбу муборак Қуръон учинчи халифа Усмон ибн Аффон буйруғига асосан еттинчи асрда кийик терисига кўчиртилган. Уша даврда жами олти нусха мус-хаф бўлган. Шулардан ер юзиде мавжуд китоб шаклидаги ягона нусха шу ерда сақланган. Халқаро ЮНЕСКО ташкилоти 2000 йилда ушбу муҳафнинг асл нусха эканини тасдиқловчи ҳужжат — сертификат берган.

Музей-кутубхонада мамлакатимизга ташриф буюрган юксак мартабали меҳмонларнинг фикрлари, тилаклари ёзилган учта катта китоб бор. Улардан бирида Малайзия давлати Бош вазири Абдулла Бадавий ёзиб қолдирган фикрлар диққатимизни тортди: — Мазкур мажмуани қайта тиклаш ишларидаги Президент жанобий олийлари Ислам Каримовнинг сазй-ҳаракатлари менда катта таассурот қолдирди. Мадраса ва масжидлар гўзаллик ва салобатга йўғрилган. Мусулмонлар эса бунга катта баҳо беради. Халифа Усмон муҳафини сақлаб қолишни таъминлаган Ўзбекистон ҳукуматиға миннатдорчилик билдираман.

Пойтахтнинг эски шаҳар қисмига кўрк бағишлаб турган мазкур мажмуа йил ўн икки ой сайёҳлар ва республикамизнинг турли бурчакларидан келган зиёратчилар билан гавжум. Биз у ерда Греция, Малайзия, Ҳиндистондан келган меҳмонларни учратдик. Улардан таассуротлари билан ўртоқлашишни сўраганимизда, деярли бир хил фикр билдиришди: инсоният цивилизациясига улкан ҳисса қўшган улуг зотлар юрти бўлган тинч, осойишта мамлакатга келганим, кўрганларимдан бахтиёрман.

Ҳа, азиз авлиёлар руҳи покларини қўллаб турган ушбу заминда эзгу ишлар ҳали давом этажак.

Х.ФАЙЗИЕВА тайёрлади.

Ассалому алайкум, "Хуррият" газетаси ижодкорлари! Севимли газетамизнинг 2017 йил 4 январ сониде "Термизий жамлаган ҳадислар"ни ўқиб ниҳоятда таъсирланган эдим. Барака топинг, маърифатдан маърифат унади, деганлари ростда. Шу тасаввурда ўз қораламаларимдан юбормоққа жазм этдим.

Хурмат билан Суюндик МУСТАФОЕВ

Соҳибқирон эътирофи

► УЛУҒЛАР ҲАЁТИДАН

"Куч адолатдадир" деган тушунча Ҳазрат Соҳибқирон Амир Темур тафаккурига равшанлик берган ғоя эди. У бу мезонни муазам билди. Шу таъсирда улуг салтанатга жаҳолат билан эмас, марҳамат билан асос солди. Жисмоний қувватдан руҳоний таъсирнинг устунлигини идрок этиб, адашмади. Зафарларини шу баракот ҳосиласи билди.

А уо Амир Темур ҳаётида муҳим аҳамият касб этганидан кўпчилигимиз хабардормиз. Бу хусусда тарихий китоблар баробарида халқ хотирасида муҳрланган воқеа ва ҳодисалар машҳур бўлиб кетган, ҳатто афсонага эврилган. Уларнинг бариде ҳақиқат бор. Қўлидаги муҳтасар иншоимизни ўқиб, бунга ўзингиз ҳам яна бир қарра амин бўласиз.

Соҳибқирон Амир Темур "Тузуклар"ида: "...дуоғўй кишиларни қадрладим. Улар билан хилватда суҳбат қуриб, кўнглимдаги мақсадимни айтиб, дуо тилардим. Мажлис-ларда, базмларда, жанг май-донлариде улардан кўп бара-котлар топдим. Тўхтамишхон

билан бўлган жангда ғаним лашқари кўпчилигидан ва менинг лашқарим эса озлиги, очлигидан кўп азият тортган эдим. Шу пайт соҳиб дуо бўлмиш Мир Зиёвуддин Сабзаворий бошидан салласини олди, қўлларини дуога очиб (мен учун) Тангридан зафар тилади. Ҳали дуоси тугамай туриб дуо таъсири қўриниб, (лашқарим ёғини қочирдилар).

Яна бир мисол шуки, саройим ҳарамидегилардан бири қаттиқ оғриб, ўлими яқинлашди. Дуоғўй сайидлардан ўн икки киши йиғилишиб келдилар. Ҳар бирлари ўз умридан бир йилини унга бағишлади ва у соғайиб яна ўн икки йил яшади", деб ёзганлар.

Ўз даврининг етук илм соҳибларидан, мақомлари

билан мунаввар бўлган Мир Сайид Барака ҳам Соҳибқирон Амир Темурнинг руҳий раҳнамоси — пири бўлганлар. Ибн Арабшохнинг "Ажонбул мақдур" асаридан олинган бир иқтибосга кўра: "...Темур доимо: салтанатда эришган жамики нарсам ва мустақкам маконларни фатҳ қилишим, булар ҳаммаси Шайх Шамсуддин ал-Фохурий (Шамсиддин Кулол)нинг дуоси; шайх Зайниддин ал-Хавофий (Зайниддин Абу Бакр Тойбодий)нинг ҳиммати ва барча баракотларим эса фақат Сайид Барака ёрдамида бўлган", — дер эканлар. (К.Каттаев. "Ғури Амир мақбараси ва қабртошлари тарихи"дан)... Васиятларига кўра пирлари Сайид Бараканинг оёқ учига кўмилганлик-ларида ҳам улкан маъно бор экан.

Ҳазрат Амир Темурнинг "Азиз авлиёлар, саҳобалар мақбараларини қўтлуғ қадам-жоларни зиёрат этмоқни ҳам фарз, ҳам қарз деб билур эдим", деган таъкидлари юқоридаги баёнларнинг мантқиқий давомидир. Бинобарин, бу эзгуликларнинг барчасидан мурод дуо эканлиги ҳам сир эмас.

ASAKA BANK

ЎРМАТЛИ ЮРТДОШЛАР !

«Асака» банк

2017 йил «Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили» деб эълон қилиниши муносабати билан қуйидаги миллий валютадаги муддатли янги омонат турини таклиф этади:

«МАНФААТЛИ-2017»

Ушбу омонатнинг сақланиш муддати 12 ой бўлиб, ҳисобланган фоизлар ҳар ойда ёки омонат муддати тугагандан сўнг берилади.

Шу билан биргаликда, «Асака» банк миллий валютада 32 турдаги ва хорижий валютада 14 турдаги қулай шартларда омонат турларини таклиф этади. Омонатларни банкнинг барча филиалларида расмийлаштириш мумкин.

Барча омонатларингиз Фуқароларнинг банклардаги омонатларини кафолатлаш жамғармаси томонидан кафолатланади.

Сизнинг омонатларингиз :

- солиқлар ва мажбурий тўловлардан озод!
- маълумотлари сир сақланиши тўлиқ кафолатланади!
- эгалик ва тасарруф ҳуқуқи ўз ихтиёрингизда!
- микдори чекланмаган!

☎ (+99871) 120-39-81 | 120-39-60 | 120-39-63

🌐 www.asakabank.uz Хизматлар лицензияланган

«Асака» банк сармоянгизни сақланиши ва кўпайишини кафолатлайди!

Reklama

Индекс: якка
обуначилар ва
ташкilotлар
учун — 233

Манзил: 100129,

Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.

Газета тахрират компьютер марказида терилди
ва оператор Нигора Ташева томонидан саҳифаланди.

Набатчи: Элмурод Нишонов

"O'zbekiston" НМИУ босмахонасида chop этилди.

Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.